

Kristianstads kommun

Kristianstads kommun är en stor och mycket mångskiftande kommun, som berör sex av länets regioner. I mitten ligger den öppna jordbruksdominerade Kristianstadsslätten, som vilar på kritberggrund. Denna täcks till stor del av sandjordar med hög kalkhalt och god jordmån. De sandiga jordarna har på flera håll planterats med sandbindande tallskog. I nordöst ligger det kuperade sjö- och sprickdalslandskapet med flera urbergshöjder och stora sjöar. Linderödsåsen i söder är en urbergshorst med markant bokskogklädd nordsluttning och ett småskaligt odlingslandskap.

I väster ligger Nävlingeåsen, som är en miniatyr av Linderödsåsen. Även här är odlingslandskapet småskaligt. Den nordvästra delen av kommunen karakteriseras av varierade mellanbygder med omväxlande skogspartier, många stengärdesgårdar, mindre åkrar och betesmarker. Längst i norr finns en liten del av barrskogsregionen. Kusten utmed Hanöbukten i öster består av långsträckt sandstränder och dynlandskap i söder och ett flackt och grunt skärgårdslandskap i norr. Vid Kristianstad finns ett unikt våtmarksområde kring Helge å med grunda slättsjöar, stora betes- och slätterhävade fuktängar och mader. I sprickdalslandskapet i nordöst ligger Ivösjön, som är länets största sjö. Här finns även flera andra stora sjöar. Flera i huvudsak naturliga och biologiskt rika vattendrag rinner ned från Linderödsåsen till kusten. På åsarna (horstarna) i sydväst och urbergshöjderna i nordöst finns många ädellövskogar, som har lång kontinuitet. Framför allt på slätten finns flera naturbetesmarker och kalkrikkärr med en rik flora och fauna. Den stora variationen i naturtyper och förekomsten av kalk gör kommunen till ett mycket artrikt område.

Kommunen är också mycket rik på fornlämningar från alla förhistoriska perioder. De flesta av fornlämningarna är belägna på gränsen mellan de olika regionerna. Byarna ligger förhållandevis tätt på slätten och är vanligtvis mycket stora. I vissa fall har modern bebyggelse vuxit upp runt dem. I mellan- och skogsbygderna är byarna mindre och på flera håll är ensamgårdar vanliga. Här finns flera välbevarade områden med äldre odlingslandskap.

På flera håll är landskapet starkt präglad av godsens och den rationella drift, som är knuten till dem. Kristianstads kommun har länge varit centrum för potatisodling, vilket många brännerier och stärkelsefabriker vittnar om. Centralorten Kristianstad uppfördes som en garnisonsstad, men den har därefter utvecklats till residensstad med många andra funktioner.

1 Julebodaåns dalgång

Kulturlandskapet kring Julebodaån är ett unikt och omväxlande beteslandskap, som bildats genom att människan under årtusenden låtit sina djur beta de sandiga kullarna. Här finns bl a värdefulla geologiska formationer i form av glaciala sediment, sällsynta naturtyper och en äldre, välbevarad vattendriven kvarn. Området gränsar till Drakamöllan i Tomelilla kommun och Ravlundafältet i Simrishamns kommun.

1a Äskebjär (N1, K)

Stor och välhövad naturbetesmark med flera olika vegetationstyper och en skyddsvärd flora. Geomorfologiska värden.

Beskrivning.

Äskebjär är en öppen och kuperad ljunghed med många enar. Betesmarken har varit uppodlad i perioder i likhet med Drakamöllan, som ligger söder därom. Ett parti i öster brukades tidigare som äng, vilket påvisas genom förekomsten av slåttergynnade arter. I söder finns branta sluttningar med en rik torrängsvegetation ned mot alsumpskogarna, som kantar Julebodaån. I floran återfinns bl a majviva, småvänderot, tätört och orkidéer i kalkfuktängen samt sandlilja, hedblomster, backsippa, mandelblomma, monke och rödklint. Inom området finns en grusförekomst med höga geomorfologiska värden.

Källor: 1, 11, 12, 14, 15.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd genom bete med återkommande röjningar, bränning och viss omröring av de övre jordlagren. Ingen gödsling av betesmarken.

1b Kumlan (N1, K)

En av landets största förekomster av den mycket sällsynta sandstämpan. Kulturhistoriskt intressant jordbruk med "vandrande åkrar".

Naturresevat.

Beskrivning.

Kumlan är en kuperad och öppen sydlänt betesmark på sandig mark med sandstämpanvegetation. Sandstämpan har utvecklats genom långvarigt hårt bete och tillfällig odling på kalkhaltig sandmark. I området förekom så sent som på 1960-talet det ålderdomliga jordbruket med "vandrande åkrar", d v s kort odlingsperiod och lång träda, som också betades. Området omges av barrskog i norr och sydöst och gränsar till Drakamöllan i väster. På vissa ställen har sandstämpan övergått i borsttåtelhed. I floran finns tofsäxing, backtimjan, backglim, hedblomster, sandtimotej m fl.

Källor: 1, 12, 15.

Bibehållande av värden.

Brukningens formen med omröring av de övre jordlagren är en viktig förutsättning för sandstämpanens bevarande och utveckling i området.

1c Julebodaån – Blåherremölla (K, N2)

Ett omväxlande natur- och kulturlandskap med stora biologiska värden. Äldre välbevarad kvammiljö.

Beskrivning.

Landskapet längs Julebodaåns dalgång består av alkärr, ädellövskogar och betesmarker. Ån har rent och klart vatten med stora limnologiska värden. Området gränsar till Ravlundafältet i Simrishamns kommun.

I Julebodaåns dalgång ligger Blåherremölla, en kvam med anor från 1600-talet. Kvammiljöns byggnadsbestånd är huvudsakligen från 1700- och 1800-talen. De halmtäckta byggnaderna är uppförda i korsvirke och tegel.

Vissa är brädfodrade. Kvamen omges av lövskogsområden, betesmarker och för trakten typiska fruktodlingar.

Källor: 1, 4, 5, 7, 11, 15.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd av betesmarkerna och bevarande av det variationsrika landskapet. Kvammiljön bibehålls och ingen ny bebyggelse bör tillåtas.

1d Davids kärr (N2, K)

Botaniskt värdefull naturbetesmark med stora kulturhistoriska värden i form av översilningsängar.

Beskrivning.

Davids kärr är en hagmark utan busk- och trädskikt. Delar av området har varit en gammal översilningsäng och spår av sildiken finns fortfarande kvar. Bevattning och slåtter pågick fram till 1931 och därefter har marken brukats som betesmark. Här finns en torrängsvegetation med inslag av kalkfuktäng. Smörboll, slåtterblomma, gökblomster, sommarfibbla, loppstarr, majviva, tätört och darngräs hör hemma i torr-ängen, medan kalkfuktängen hyser örter som jordtistel, bockrot, backtimjan, knölsmörlomma, hedblomster och rödklint.

Källor: 11, 12, 14, 15.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd utan gödsling, dikning eller andra markingrepp.

1e Myrestadsbackarna (N3)

Område med geovetenskapliga värden.

Beskrivning.

Området är en del av Andrarumsåsen och präglas av utbredda kullar och plåtåer. Det genomskärs av ett antal djupt nedskurna raviner, i allmänhet till underliggande morän. Stora delar av området täcks av barrskog med inslag av betesmark och jordbruksmark.

Källa: 14.

Bibehållande av värden.

Ingen täktverksamhet bör tillåtas.

2 Kusten söder om Åhus (N3)

Hela kusten kantas av sanddynor, som till stor del uppstått sedan människan skövlat landskapet på skog från 1500-talet och framåt. På 1700- och 1800-talen planterades tall på de sandiga markerna för att förhindra en allt mer tilltagande sandflykt. Den planterade skogen och de öppna dynområdena har en speciell och skyddsvärd flora och fauna även inom bebyggda områden. Strandzonen karakteriseras av aktiva strandprocesser.

2a Friseboda (N2)

Ett för länet unikt sanddynsområde. Sällsynta naturtyper.

Naturresevat.

Beskrivning.

Stort sanddynslandskap längs hela kusten söder om Åhus, till stora delar planterat med tall. Några öppna partier finns kvar, som hyser en intressant flora och fauna. Lavar och mossor bildar heltäckande fältskikt på den sandiga marken. Här finns också flera sällsynta fjärilar. Under 1700-talet var det mesta av skogen längs kusten nedhuggen, vilket resulterade i sandstormar och en omfattande erosion. I början av 1800-talet lyckades man binda sanden genom att plantera tall och bergtall. Strandzonen påverkas ständigt av aktiva strandprocesser. Hela kusten är en mycket populär badstrand.

Källor: 1, 7.

Bibehållande av värden.

Ingen ytterligare bebyggelse bör tillåtas i kustområdet. Naturvårdsanpassat skogsbruk med fri utveckling av vissa delar. Inga ingrepp som påverkar stranden eller dynerna.

2b Gropahålet (N2)

Dynlandskap med stora naturvärden.

Naturresevat.

Beskrivning.

1775 bröt Helge å ett nytt utlopp i Östersjön genom sanddynerna vid Gropahålet. Traktens bönder var delvis ansvariga för detta. Härmed sänktes vattenståndet i hela Helge ås vattensystem ända upp till Torsebro och på så sätt fick bönderna stora arealer ny brukningsmark. Kustdynerna består av ett komplicerat sanddynssystem, som tillkom efter skogsskövlingen ända in på 1700-talet. Idag är sanddynerna bundna av tallskog, där lavar och mossor bildar hela mattor på marken. På en del öppna partier växer bl a fältsippa och sandnejlika. Strandzonen påverkas av aktiva strandprocesser. Längs kusten finns en fin sandstrand lämpad för bad och rekreation.

Källor: 1, 7.

Bibehållande av värden.

Inga ingrepp i form av bebyggelse, täkt eller liknande, som påverkar stranden och dynlandskapet. Slitaget från friluftslivet på de känsliga dynerna bör kanaliseras.

2c Flintabacken (N2)

Välhävdat, ganska stor betesmark med lång hävdkontinuitet, som saknar spår av gödsling.

Beskrivning.

Intill den sk Möllerännan ligger en betesmark med artrik torrängsvegetation och dungar av tall. Här finns bl a fåltsippa, rosettjungfrulin, axveronika, gullviva, sommarfibbla, bockrot, backtimjan och luktvädd. Området har stor betydelse för närrekreationen från Åhus.

Källor: 12, 15.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd utan ingrepp i form av gödsling.

2d Äspet (N2)

Kustområde med stora biologiska och geologiska värden.

Naturresevat.

Beskrivning.

Äspet är beläget längs kusten söder om Åhus. I området bildar sanden dyner, vilka som mest når ca 18 m över havet. Skogen består till stora delar av tallskog, delvis med gamla tallar som planterats för att binda sanddynerna efter skogsskövlingen. Här finns också inslag av ek- och bokskog på planare områden.

I den norra delen skjuter Snickarehakens sandstensblock ut i en udde och söder därom ligger Revhaken, som även den är en udde. Utanför skogen finns också öppna sandhedspartier, men framför allt ett 35 hektar stort strand- och vattenområde med grunda laguner och sandrevlar omgivna av vassbälten.

Området utgör ett förmåligt tillhåll för många fågelarter och är en av de viktigaste rastlokalerna för vadare under höststräcket mellan Öland och Falsterbo. Arter som brukar uppträda i stor mängd är bl a rödbena, kärnsnäppa och kustsnäppa. Områdets vassar och buskage utgör en viktig rastplats för tättingar under augusti och september. Under senare år har flera vadar- och tärmarter börjat häcka på sandrevlarna, t ex skärfläcka, större strandpipare och småtärna. Skogen är ett mycket omtyckt strövområde.

Källor: 1, 7.

Bibehållande av värden.

Naturvårdsanpassat skogsbruk. Vissa partier lämnas för fri utveckling. Friluftslivet kanaliseras och anpassas efter naturvärdena. Flygsanddynerna är känsliga för slitage. Fågellivet i lagunområdet och på sandrevlarna är stömningskänsligt under fåglarnas häcknings- och sträckperioder.

2e Havet utanför Åhus (N2)

Grunt kustnära havsområde med ett rikt fågel- och marint liv.

Beskrivning.

I havet utanför Äspet upp mot Rinkaby skjutfält finns grunda områden med en rik bottenvegetation och ett rikt djurliv. Detta gör att många sjöfågelarter söker sig hit för födosök under vår- och höststräcken.

Källor: 16, 17.

Bibehållande av värden.

Inga ingrepp får utföras, som kan skada den marina faunan eller floran eller som stör rastande fåglar.

3 Olseröd

Olseröd ligger på Linderödsåsens sydostligaste del och härifrån är utsikten storslagen över Hanöbukten och Kristianstadsslätten. Området kring Olseröd bevarar många särdrag av 1800-talets kulturlandskap. Här finns öppna betesmarker, ädellövskogsområde, ett småskaligt jordbruk och en väl samlad bebyggelse. Dessa olika delar av kulturlandskapet hör samman och vittnar om det tidigare naturbaserade försörjningssystemet.

3b Dunderbäcken (N2)

Artrikt lövskogsparti med många hotade arter.

Beskrivning.

Området på Linderödsåsens sluttning utgörs av en bokskogsdominerad ädellövskog, som genomkorsas av en bäck som bildats av flera översilningskärr och rännilar. Skogen är delvis rationellt skött. Hög näringsrikedom och ett rörligt kalkförande markvatten ger goda förutsättningar för en rad exklusiva arter, främst bland svampar, mollusker ochflugor.

Källor: 1, 17.

Bibehållande av värden.

Skoglig kontinuitet med bevarande av gamla träd och död ved samt bibehållen markfuktighet.

3c Fästan (N3, K)

Variationsrikt landskap med stora biologiska och kulturhistoriska värden.

Beskrivning.

Nordöst om Maglehem ligger ett omväxlande landskap i sluttningen med öppna betesmarker, trädrika hagmarker, ädellövskog och alsumpskog. Stora delar är under igenväxning, men här finns trots det en mycket rik flora och fauna. Rakt genom området går den gamla banvallen mellan Degeberga och Brösarp.

Källor: 1, 4, 17.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd och röjning av betesmarker. Bevara gamla träd och död ved.

4 Skogdala (N3)

Naturbetesmark som inte är kvävepåverkad.

Beskrivning.

Öster om Maglehem intill väg 20 ligger en ljunghed på sandig mark med en hävdgynnad flora. Området utgör en liten del av ett större beteslandskap, som till största delarna odlats upp eller planterats med barrträd.

Källa: 17.

Bibehållande av värden.

Fortsatt beteshävd utan gödsling.

5 Äskeröd (N3)

Naturbetesmark med delvis lång kontinuitet.

Beskrivning.

Norr om Trunelän ligger en öppen hagmark. I buskskiktet finns en del grupper av en, hagtom, rosor och slån. Fältskiktet består av örtrik friskäng med inslag av kalkfuktäng. Bland de slätterindikerande arterna finns slättergubbe, darngräs, ängsstarr, loppstarr, slätterblomma, svinrot och smörboll. Betesindikerande arter är kattfot, jordtistel, knölsmörbomma och kärrsälting.

Källor: 12, 15.

Bibehållande av värden.

Fortsatt beteshävd utan gödsling.

6 Hörröds östra utmark (N3)

Naturbetesmark utan kvävepåverkan och med lång kontinuitet.

Beskrivning.

Strax öster om Hörröd ligger en relativt stor och blockrik utmark utan trädskikt. I det ganska kraftiga buskskiktet finns en, slån, fläder och lövuppslag. Vegetationen består av stagghed med en del arter, som indikerar långvarigt bete såsom kattfot, jordtistel, backtimjan och knölsmörbomma.

Källor: 1, 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd med röjning och ingen gödsling.

7 Hörrödsåsen (N2)

Geologiskt värdefull rullstensås med gammal ädellövskog.

Delvis naturreservat.

Beskrivning.

Hörrödsåsen är en markant rullstensås norr och väster om Hörröds kyrka med gammal ädellövskog. Skogen varierar genom många gamla träd och hyser fina förutsättningar för en rik fauna och flora. Både norr och söder om åsen finns gamla alkärr med ett rikt djur- och växtliv.

Källor: 1, 17.

Bibehållande av värden.

Åsen lämnas orörd för täktverksamhet och den skogliga kontinuiteten med gamla och döda träd bevaras.

8 Grönhults by (N3)

Stor betesmark med lång kontinuitet.

Beskrivning.

Öster om Grönhults by ligger en stor öppen betesmark, som saknar träd- och buskskikt. Här finns kalkfuktängsvegetation med arter som darrgräs, ängsstarr, loppstarr, sommarfibbla, granspira och smörboll. Tyvärr är stora delar kvävepåverkade.

Källa: 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt beteshävd utan gödsling.

9 Rävla (N2)

Ogödslad naturbetesmark med lång kontinuitet.

Beskrivning.

Norr om Hörröd ligger en ganska väl hävdad, ej kvävepåverkad betesmark med lång kontinuitet. Vegetationen innehåller ett stort antal olika hävdberoende arter, bl a slåttergubbe, darrgräs, ängskallra, kattfot, ljungögontröst, myskgräs och ängsstarr.

Källa: 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd utan gödsling.

10 Segesholmsån

På Linderödsåsens nordöstsluttning finns flera relativt opåverkade vattendrag med rent, kallt och syrerikt vatten, som innehåller många känsliga arter. Segesholmsån är en av de bäst bevarade åarna i länet. Den omges av bokskogar med lång kontinuitet. I hela dalgången finns grusavlagringar med mycket höga geomorfologiska värden.

10a Segesholmsåns övre dalgång (N3, K)

Småskaligt och omväxlande odlingslandskap. Alsumpskogar kring en bäck med rik fauna och flora. Rester av ljunghed.

Beskrivning.

I de övre delarna av Segesholmsåns dalgång finns ett småskaligt beteslandskap med blockrika och enbevuxna hagar samt flera alsumpskogar. De många stengärderna visar på landskapets indelning i äldre tid. Alsumpskogarna hyser en mycket rik fauna och flora. Nordöst om Hörröd ligger två ljunghedsrester intill vägen till Degeberga. Båda är ohävdade och ljungen täcker nästan helt markskiktet. Norrut finns ett varierat och småskaligt odlingslandskap med stengärden, ridåer och solitära träd.

Källor: 1, 7, 11, 17.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd och bibehållen ägostruktur. Fri utveckling av sumpskogarna. Återupptagen hävd på ljunghedsresterna med bränning. Ingen täktverksamhet.

10b Mamölla (N2)

Ädellövskog med lång kontinuitet och rikedom på död ved. Hagmark med lång hävdkontinuitet.

Beskrivning.

Bäckravin med en naturskogsartad ädellövskog 2,5 km nord–nordost om Hörröds kyrka. Den övre södra delen är lundartad, medan den nedre norra delen består av en mer hedartad gammal bokskog, som är rik på lågor och högstubbar. Ravinen har stora nivåskillnader med brant bokskogklädd västsida, som höjer sig 40 m över ravinens botten. Kring bäcken är marken ganska blockrik. Kärlväxtfloran består av en artrik lundflora med många arter, som visar på ett tidigare mer öppet trädsikt. Svampfloran är rik liksom lavfloran. Längre uppströms ån finns lövsumpskogar med en mycket rik flora.

På en brant östsluttning i Segesholmsåns dalgång ligger en hagmark, som saknar trädsikt. I buskskiktet finns enstaka exemplar av en, hagtorn, rosor och vildapel. Fältskiktet består av torrängsvegetation med bl a sommarfibbla, backnejlika, bockrot, backtimjan, harmynta, jungfrulin, monke och hedblomster.

Källor: 12, 17.

Bibehållande av värden.

Naturskogspartiet och sumpskogarna lämnas för fri utveckling. Betesmarkerna är i behov av röjning och intensivare hävd utan gödsling. Ingen täktverksamhet.

10c Segesholmsån (N3)

Ovanligt rent vattendrag med en mycket rik fauna. Dalgång med framför allt en rik svampflora.

Beskrivning.

Från Linderödsåsens norra sluttning faller Segesholmsån ganska snabbt ned mot slätten. Ån visar en mycket liten påverkan från föroreningar och näringsbelastning. Bottenfaunan är mycket rik. Omgivningarna är också värdefulla med lång skoglig kontinuitet, vilket visar sig i den rika svampfloran.

Källor: 16, 17.

Bibehållande av värden.

Inga ingrepp i vattendraget i form av regleringar eller föroreningar. Naturvårdsanpassat skogsbruk på sluttningarna kring ån. Ingen täktverksamhet.

10d Herremöllan (N1, N2)

Ädellöv- och lövskog med en mycket stor rikedom på hotade skogsarter.

Beskrivning.

På sydsidan av Segesholmsån vid Herre-möllan finns en 10–20 m hög bokskogklädd brant på ådalgången. Marken är kalkrik och sandig på sluttningarna och mer mullrik i dalbotten, där alskog och öppen fuktäng dominerar. I dalbotten finns även en granplantering. Bokskogsbranten har lång kontinuitet med många tickbemängda träd, högstubbar och lågor. Fältskiktet är rikt i de nedre delarna med bl a nässelklocka, tandrot, trolldruva, vårärt, mellanhäxört och strutbräken. Svampfloran är mycket rik med många hotade arter, bl a den akut hotade stentickan. Detsamma gäller lavfloran med många arter som visar på lång kontinuitet. Skalbaggsfaunan är välkänd sedan lång tid med ca 30 rödlistade arter.

Källor: 17.

Bibehållande av värden.

Fri utveckling av lövskogen och borttagande av granplantningen.

11 Bullvasvägen (N3)

Hagmark med lång hävdkontinuitet utan kvävepåverkan.

Beskrivning.

Väster om Gaddaröd ligger en gammal hagmark i ett ålderdomligt odlingslandskap. Här finns dungar av bok, björk och al. I det ganska kraftigt utvecklade buskskiktet finns enbuskar och lövträdsuppslag. I gräshedsvegetationen påträffas bl. a. slättergubbe, dammgräs, jungfrulin och rotfibbla.

Källa: 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt beteshävd och röjning, men ingen gödsling.

12 Rebbetuaröd (N3)

Hotade fjärilsarter.

Beskrivning.

Kring Rebbetuaröd på Linderödsåsen finns ett omväxlande landskap med bokskog, åker och betesmark. I området har många sällsynta och hotade fjärilsarter påträffats.

Källa: 16.

Bibehållande av värden. Bevara det variationsrika landskapet. De olika fjärilsarterna kräver olika hänsyn beroende på värdväxter och miljökrav.

13 Tolseröd (N2)

Hagmark med lång hävdkontinuitet utan kvävepåverkan. Artrik flora.

Beskrivning.

Mellan Höröd och Huaröd ligger en relativt stor hagmark med flera stengården och odlingsrösen. I trädskiktet förekommer dungar av ek, björk, gran och al och i buskskiktet finns en del enbuskage. En rad slätterindikerande arter förekommer i betesmarken som t ex smörboll, svinrot, ängsskallra, granspira, gökblomster, darrgräs och slättergubbe.

Källor: 12, 15.

Bibehållande av värden.

Fortsatt beteshävd utan gödsling och dikning.

14 Kyllingaröd (N3)

Äldre mångformig ädellövskog.

Beskrivning.

Kring Forsakersbäcken söder om Kyllingaröd ligger en vildvuxen ädellövskog, som förmodligen uppkommit på en igenvuxen hagmark. Här finns bl a bok, avenbok, ek, lind, ask, björk och al.

Närmast bäcken finns fuktigare partier med en rik högrötsvegetation.

Källa: 17.

Bibehållande av värden.

Bevara den skogliga kontinuiteten med gamla träd och död ved.

15 Degeberga – Forsakar

På Linderödsåsens sluttning väster om Degeberga är landskapet varierande. Här finns flera värdefulla bäckraviner med en artrik bäckfauna, välhåvdade naturbetesmarker och en gammal bokskog med sällsynta och hotade arter. Området har varit betat under lång tid och på vissa håll finns tydliga betesterrasser bevarade.

15a Borråkra (N2)

Artrik sumpskog med stora biologiska värden.

Beskrivning.

Området består av en fuktig och relativt näringsrik ädellövskog med alm, ask, avenbok, bok, klibbal, lind, hassel och björk. Troligen har skogen hävdats som stubbskottäng och kan ha lång trädkontinuitet. Området hyser en rad sällsynta kärlväxter och snäckor.

Källa: 17.

Bibehållande av värden.

Bevara skogliga kontinuiteten och de känsliga markförhållandena.

15b Forsakar (N1)

Ravin och bokskog med lång kontinuitet och rikligt med död ved. Delvis naturreservat.

Beskrivning.

Forsakar är en bäckravin, som skär djupt ned i Linderödsåsens sluttning. I den övre delen finns flera stora vattenfall och på åtskilliga ställen går berget i dagen och bildar branta stup. Åsens sluttningar är klädda med bokskog och här förekommer en hel del högstubbar och lågor av bok. Bokskogen hyser en rik fauna av ryggradslösa djur och är den enda lokalen i landet för den utrotningshotade skalbaggen bokskogs-löparen.

Källor: 1, 3, 7.

Bibehållande av värden.

Lämnas för fri utveckling.

15c Bjären (N3)

Skoglig kontinuitet och ett omväxlande beteslandskap.

Beskrivning.

På Linderödsåsens nordöstsluttning finns ett bokskogsområde med lång kontinuitet och ett variationsrikt odlingslandskap med flera betesmarker. Större delen av bokskogen har föryngrats och är idag ganska ung, men den har fortfarande ett rikt växt- och djurliv.

Källor: 7, 11, 15.

Bibehållande av värden.

Bevara den skogliga kontinuiteten och det variationsrika öppna landskapet.

15d Söndreklack (N1)

Välhävdad betesmark med lång kontinuitet och hotade naturtyper och arter.

Beskrivning.

Söndreklack är en stor och starkt kuperad, blockrik betesmark omedelbart väster om Degeberga i gränsen mellan kalkberggrunden och Linderödsåsens urberg. Forsakarsbäcken slingrar sig genom området och omges av fuktängar. En gammal banvall avgränsar området i väster. I trädskiktet finns dungar av tall i den östra delen. Sluttningarna domineras av artrika friskängs-, gräsheds-, torrängs- och sandstapps-vegetationer. Här återfinns stenkrassing, sandlucern, tofsäxing, liten sandlilja, fältvädd, sandsvingel, källört m. m. Beteshagarna är blockrika och på sluttningarna har terrasser bildats till följd av lång och kontinuerlig betesdrift.

Källor: 12, 15.

Bibehållande av värden.

Fortsatt beteshävd utan gödsling. Ingen reglering av bäcken.

16 Fjällmossen (N2)

Välbevarad mosse med stora biologiska värden.

Beskrivning.

Uppe på Linderödsåsen ligger en av landets sydligaste mossar med få ingrepp. Mossen omges av en krans av björkskog och utanför ligger ett varierat skogs- och kulturlandskap. Förutom vissa små ingrepp i mossen är den i stort sett ursprunglig. Fjällmossen utgör en viktig spelplats för orre, som här har en av sina sydligaste förekomster i landet. Ute på den karga och öppna myrvidden finns både blöta små sänkor, s k höljor, där vitmossor och insektsfångande sileshår växer, och torrare tuvor med tuvull, ljung och klockljung.

Källor: 1, 2, 9.

Bibehållande av värden.

Mossen lämnas utan ingrepp. Omgivande betesmarker bör fortsättningsvis hävdas och röjas.

17 Huarödsåsen (N3)

Geologiskt och botaniskt värdefullt område.

Beskrivning.

Huarödsåsen är en rullstensås med äldre ädellövskog, som ligger norr om Huaröd. Gamla vidkroniga bokar och ekar visar på en tidigare öppnare karaktär från tiden då området betades. Avsaknaden av skogliga ingrepp har gett upphov till en omväxlande och olikåldrig skog av stort värde för fåglar, fladdermöss och insekter. Markskiktet är av hedtyp med inslag av rikare ängsvegetation.

Källor: 14, 17.

Bibehållande av värden.

Inga ingrepp från täktverksamhet. Bevara den skogliga kontinuiteten med gamla träd och död ved.

18 Kristinetorp (N2, K)

Välhävdade betesmarker med lång kontinuitet. Välbevarad gård i ett omväxlande odlingslandskap.

Beskrivning.

Vid Kristinetorp på Linderödsåsen ligger två öppna naturbetesmarker med gräshedsvegetation. Trädsikt saknas, men i områdets östra del finns rikligt med enar i buskskiktet. Gräshedsvegetationen är förhållandevis artrik med slåttergubbe, darrgräs, granspira, ljungögontröst, borsttåg, smörboll och orkidé. Kristinetorp är en välbevarad gård med röda, brädfodrade hus i traditionellt utförande. Inom området finns också väl-bevarade stengården och en fågata.

Källor: 11, 12, 15.

Bibehållande av värden.

Fortsatt beteshävd utan ingrepp i form av gödsling, plantering eller markberedning.

19 Kungsoran (N1, K)

En av länets största kvarvarande enefälader.

Beskrivning.

Området är en gammal utmark, som är högt belägen på Linderödsåsen. Utmarken, som tillhör Everöds by, är en synnerligen god representant för denna typ av äldre kulturmark. Buskskiktet domineras av enbuskar.

Fältskiktet består av gräshed med en rad hävdberoende arter som knägräs, slättergubbe, granspira, ögontröst, kärnspira och borsttåg. I söder finns en sumplövskog och en vildvuxen hedbokskog.

Källor: 11, 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd med viss återkommande röjning av enbuskar. Ingen gödsling eller dikning.

20 Linderödsåsen

Hela Linderödsåsens nordostsluttning har stora natur- och kulturvärden. Förutsättningarna är mycket gynnsamma, då området ligger i skydd av åsen för sydvästliga vindar och har hög nederbörd. Skogarna i branterna har lång kontinuitet och kalkinslaget är stort i jordarna. Människan har tidigt utnyttjat dessa förutsättningar och området uppvisar en nästan tretusenårig kontinuitet som betes- och odlingsbygd.

20b Stianderödsbäcken – Borrestad (N3)

Ädellövskog med lång kontinuitet och hotade arter.

Beskrivning.

I norr kring Stianderödsbäcken ligger en delvis djupt nedskuren bäckravin, klädd med högstammig bokskog och nästan utan buskskikt. I den övre delen mynnar flera småbäckar från översilningskärr ovanför ravinen. Här finns sparsamt med högstubbar och lågor. I bäckarna förekommer försärla. Längre söderut finns en högstammig bokskog med flera mindre raviner.

Källa: 17.

Bibehållande av värden.

Bevara gamla träd och död ved, vattendrag samt mark med fuktstråk och källkärr.

20c Gräsma (K, N3)

Söndre ås dalgång med äldre kvarnmiljö och ett variationsrikt odlingslandskap.

Beskrivning.

Områdets landskapsbild domineras av Söndre ås dalgång. I den norra delen finns en kvarnmiljö med ett välbevarat byggnadsbestånd. Odlingslandskapet i öster är småskaligt och ålderdomligt med många stengården. Längs Söndre å ligger flera gamla betesmarker, varav vissa varit slätterängar.

Källor: 11, 15, 17.

Bibehållande av värden.

Området bör inte genomgå några förändringar vare sig vad gäller bruknings sätt eller byggnation.

20d Åbjär (N1, N2)

Ett av de främsta ädellövskogsområdena i landet med unika värden.

Beskrivning.

En närmare tre km lång och på sina ställen djupt nedskuren bäckravin med ädellövskog. Naturvärdena är störst i den övre södra delen. Här går berget i dagen i sidorna med blockrika baser. Bokskog dominerar, men inslaget av andra ädla lövträd som ask, avenbok, lind, klibbal och alm är stort. Skogen innehåller en unik mängd gamla träd, högstubbar och lågor, som ger naturskogskänsla.

Artrikedomen är mycket stor med många hotade arter. Bland kärlväxterna kan nämnas strutbräken, kambräken, kransrams, skogssvingel, långsvingel, vippärt och stor häxört. Några hotade storsvampar i området är fjällsopp, fläckticka och borstskölding. Även bland lavar och mollusker finns en rad hotade arter.

Källor: 1, 7, 17.

Bibehållande av värden.

Hela ravinen med de närmaste delarna av intilliggande bokskogar bör lämnas för fri utveckling.

Spridningsvägar till angränsande ädellövskogsområden är viktiga att bevara och återskapa. Äldre träd och död ved bör bevaras i hela området.

20e Biflöde till Söndre å (N3)

Relativt opåverkat vattendrag med omgivande kärr och sumpskog.

Beskrivning.

På Linderödsåsens nordsluttning väster om Söndre å rinner ett biflöde, som ansluter Söndre å vid Östra Sönnarslöv. Bäckens är ganska opåverkad av ingrepp och omges av sumpskog och kärr med en rik fauna och flora.

Källa: 17.

Bibehållande av värden.

Inga ytterligare ingrepp i vattendraget och sumpskogarna.

20f Maltesholm (K, N1, N2, N3)

Traditionell skånsk sätesgård med omgivande kulturlandskap. Ett av landets förmämsta ädellövskogs-områden med en unik artrikedom.

Beskrivning.

På Linderödsåsens nordostsluttning ligger Maltesholms slott som uppfördes 1635, men som fick sin nuvarande prägel efter en ombyggnad på 1780-talet. Till slottsmiljön hör stora ekonomibyggnader, parkanläggning, alléer, öppna fält och områden med ädellövskog. Upp till slottet leder den s k Höge väg, som är lagd på en kraftig vägbank kantad av stenblock. Vägen uppfördes under åren 1775–1824 och utgör ett dominerande inslag i landskapsbilden. Stora delar av den har lagts om under 1990-talet. Öster om Maltesholm ligger änkesätet Oretorp, uppförd ca 1870.

Till slottet hör ädellövskogar med främst bok av ansenlig ålder och dimension samt mycket lång kontinuitet. Även slottsparken och alléerna har många gamla träd med en stor artrikedom på framför allt skalbaggar. Hela området hyser ca en fjärdedel av landets skalbaggsarter. Som exempel kan nämnas de akut hotade arterna rödvingebaggen, bokblombocken och knäpparen.

Även molluskfaunan är mycket rik med mer än 60 landlevande arter. Detsamma gäller kryptogamfloran med många hotade arter. Kärlväxtfloran är en av Skånes rikaste i ädellövskog med arter som murgröna, ramslök, mellanhäxört, stor häxört, strutbräken, stinksyska, skogskräppa m fl. Stora delar av skogarna har gallrats eller föryngringsavverkats under början av 1990-talet, vilket har påverkat flora och fauna.

Källor: 4, 5, 7, 11, 15, 16, 17.

Bibehållande av värden.

Slottslandskapet med sina öppna fält och ädellövskogsområden bibehålls. Nybyggnation i anslutning till slottsmiljön bör inte tillåtas. Stora delar bör lämnas för fri utveckling, medan vissa partier kan tåla ett naturvårdsanpassat skogsbruk. Viktigt är att rikedomerna på död ved bevaras och återskapas. Lokalklimatet får inte påverkas drastiskt genom utglesning av trädskiktet.

22 Norre fälad (N2)

Stor betesmark med inslag av kalkfuktäng.

Beskrivning.

Området är en mycket stor betesmark med en delvis ursprunglig hävdberoende vegetation. Här och var finns inslag av kalkfuktängar med artrik vegetation, bl a sommarfibbla, slätterblomma, ängsskallra, rosettjungfrulin och kärrespira. Området hävdades som ängsmark fram till början av seklet, då det övergick till betesmark. Delar av fäladen är kraftigt kvävepåverkad och dikad.

Källa: 12.

Bibehållande av värden.

Ökat betestryck och busk-röjning. Ingen gödsling eller dikning. Diken bör fyllas igen.

23 Vittskövle driva (N1)

Den hotade naturtypen sandstäpp med hotade arter.

Beskrivning.

Öster om Vittskövle by ligger en långsträckt sanddyn med en mycket rik sandstappsflora. Här finner man arter som sandvedel, sandsvingel, sandtimotej, tofsäxing, stor sandlilja och sandnejlika. År 1749 besökte Linné området och fann sandvedeln för första gången i Sverige. Det finns även mindre partier med sandstappsvegetation på de öppna markerna mot Vittskövle samhälle.

Källa: 16.

Bibehållande av värden.

Området måste förbli öppet och hävdas utan ingrepp från täktverksamhet, bebyggelse eller liknande.

24 Egeside – Pulken (N1, K)

Större våtmarksområde av internationell betydelse.

Beskrivning.

Då Helge å bröt sig ett nytt utlopp i havet vid Gropahålet år 1775, sänktes vattenståndet i de båda grunda sjöarna Egeside sjö och Yngsjösjön. Helge ås gamla utlopp vid Åhus fungerade då inte längre. Graften, dvs kanalen mellan ån vid Pulken och den gamla åfåran vid Häremstad, hade grävts redan på 1600-talet för att sjöfarten skulle komma förbi vid Egeside sjö. Idag utgörs området av busk- och sumpskog i de två sjöarna samt betade fuktängar vid Pulken och öster om träsket. Fågellivet är mycket rikt med bl a sommargylling, småfläckig sumphöna och skäggmes. Området översvämmas regelbundet vintertid. Vid Pulken finns kalkfuktängar med en rik flora, där man t ex kan finna gullstånds, sumpgentiana, ormtunga, näbbstarr, vildlin, tätört, majviva och olika orkidéer. I området förekommer den sällsynta stinkpaddan.

Källor: 1, 7, 9, 12, 15.

Bibehållande av värden.

Fortsatt betes- och slätterhävd. Inga ytterligare ingrepp i form av vattenreglering, föroreningar eller exploateringar bör ske.

25 Norra Tolegård (N3)

Fodermark med artrika vegetationstyper och kulturhistoriska spår.

Beskrivning.

Norr om Vittskövle ligger en öppen hagmark på sandigt underlag med trädesåkrar och husgrunder. Träd- och buskskikten är glesa med enstaka exemplar av skogsalm, ask och al samt hagtomsbuskage. Fältskiktet består av gräsheds- och torrängsvegetation med arter som vårstarr, jordtistel, bockrot, knölsmörblomma, backtimjan, fältsippa, sandtimotej, sandnejlika, hedblomster och lundtrav.

Källa: 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd utan kvävepåverkan.

26 Mjöån

Mjöån, som är ett biflöde till Helge å, avvattnar stora delar av den södra delen av Kristianstadsslätten. Mjöån är något av traktens livsnerv och har varit så i lång tid. Många spår finns kvar, som visar på vattendragets betydelse i det gamla bondesamhället.

26b Everödsgården (N3)

Välbevarad naturbetesmark som inte kvävegödslats.

Beskrivning.

Området är en öppen hagmark på sluttningen i Mjöåns dalgång. Här saknas både träd- och buskvegetation. Fältskiktet består av torrängsvegetation, som hyser betesindikerande arter som backnejlika, bockrot och backtimjan samt slätterindikerande arter som sommarfibbla, ängsskära, höskallra och darrgräs.

Källa: 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd utan gödsling eller dikning.

26c Mjöån (N2)

Ett av länets renaste vattendrag och ett rikt djurliv.

Beskrivning.

Mjöån avvattnar Fjällmossen uppe på Linderödsåsen och rinner ned mot slätten genom urberg, men också genom hyperitdiabas, som buffrar vattnet. Idag utgör Mjöån en refug för många känsliga organismer, som kan återkolonisera omgivande vattendrag, när vattenkvaliteten blir bättre i dessa. Här finns bl a laxöring, bäck- och flodnejonöga.

Källa: 17.

Bibehållande av värden.

Ån får inte regleras eller förorenas, om värdena ska bestå.

27 Helge å

Området utgör en del av det stora våtmarksområdet kring Helge ås nedre delar. Hela detta våtmarksområde ingår i CW-listan (Ramsarkonventionen) som en av de 30 mest skyddsvärda våtmarkerna i Sverige. Därmed är det markerat som internationellt betydelsefullt. De stora våtmarksgraderna har tydliga spår av gammal hävd och kulturpåverkan.

27a Helge å nedre (N1)

Internationellt betydelsefullt vattendrag och våtmarksområde med stora ornitologiska värden.

Beskrivning.

Mellan Hammarsjön och Egeside träsk rinner Helge å långsamt fram över slätten och omges av stora betade fuktängar och mader. Fågelfaunan är rik med framför allt många vadararter. Både vår och höst rastar många våtmarksfåglar på de översvämmade maderna.

Källor: 1, 7, 10, 15, 16, 17.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd av fuktängarna kring ån genom bete och slåtter.

27b Ellebo (N1)

Hotad naturtyp med lång hävdkontinuitet.

Beskrivning.

Sydöst om Köpinge ligger en öppen hagmark på sandigt underlag, där träd- och buskskikt saknas. Fältskiktet består av torrängs- och sandstärpsvegetation med arter som bockrot, backtimjan, knölsmörlomma, sandnejlika, fältsippa, grådådra, grusviva, sandtimotej, tofsäxing, harmynta, hedblomster och brudbröd.

Källor: 12, 15.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd utan kvävepåverkan.

27c Sjögård (N1)

Mycket värdefull slåtteräng med långvarig hävd.

Beskrivning.

Ungefär 400 m norr om Sjögård finns en ca 10 hektar stor öppen slåtteräng. Hävdkontinuiteten är troligen mycket lång och det förekommer många hävdberoende arter. Kalkrikt vatten tränger fram i marken, vilket ger en mycket artrik flora. Som exempel kan nämnas darrgräs, slåtterblomma, smörboll, rosettjungfrulin och 16 olika starrarter.

Källor: 12, 16.

Bibehållande av värden.

Fortsatt slåtter utan gödsling eller dikning.

27d Ripa sandar (N2, N3)

Sandiga områden med sandhed och sandstärpsvegetation. Skyddsvärd insektsflora.

Beskrivning.

Mellan Ripa och Helge å finns stora sandiga marker med åkrar, trädor och betesmarker. Här har sedan lång tid tillbaka bedrivits ett extensivt åkerbruk, som tillsammans med den kalkrika marken gett upphov till en unik flora och fauna. På två centrala ytor finns betad sandhed med sandstärpsinslag. Här hittar man arter som grusviva, sandnarv, hedblomster, tofsäxing, sandglim och fältmalört. Även fågellivet är rikt med arter som fältpiplärka och vaktel. Området var ett av de sista tillhållen för stortrapp i vårt land. Insektsfaunan är speciell med många hotade arter. Här finns bl a de två jordlöparna bred frölöpare och dyster frölöpare och de två vivlarna *Hypera dauci* och *Gronops lunatus*.

Källor: 12, 16, 17.

Bibehållande av värden.

Fortsatt bete med återkommande omrörning av ytskiktet. Restaurering av de delar av sandheden och sandstärppen som inte hävdas.

29 Vramsån

Vramsån, som är ett biflöde till Helge å, avvattnar stora delar av Kristianstadsslätten. Ån rinner genom en utpräglad kulturbygd och längs vattendraget finns många spår av mänskliga aktiviteter under tusentals år.

29a Vramsån (N2)

Unikt vattendrag med stora biologiska värden.

Beskrivning.

Vramsån avvattnar stora delar av Linderödsåsens nordsida via en rad biflöden, som faller utför sluttningen. Vattenkvaliteten är mycket bra, då få utsläpp påverkar ån. Vramsån slingrar sig fram på slätten nedanför åsen och omges av mader, strandskogar och betesmarker. I ån finns flera hotade och sällsynta arter som t ex jättemöja, flodpärlmussla, öring, grönling och sandkrypare.

Källor: 16, 17.

Bibehållande av värden.

Inga reglerande eller förorenande ingrepp.

29b Lyngsjö (K, N2)

Kulturbetesmark på mager sandmark med en värdefull flora.

Beskrivning.

Söder om Lyngsjön finns betesmarker på sandig mark, som tidigare använts för extensivt åkerbruk. Flera sällsynta åkerogräs och torrängsarter finns kvar i området. Mest hotad är sandnöreln, som här har sin enda förekomst i landet.

Källa: 17.

Bibehållande av värden.

Fortsatt beteshävd och särskild vård av sandnöreln.

29c Lyngsjön (N1, K)

Kalkfuktängar med en rik flora och flera hotade arter. Delvis naturreservat.

Beskrivning.

Öppna betesmarker kring Lyngsjön. Vattnet i sjön är kalkhaltigt och innehåller bl a kalkgynnade kransalger. I samband med sjösänkningen under 1800-talet bildades kalkkärr och kalkfuktängar runt sjön. Dessa hyser nu en mycket rik kalkfuktängsflora med bl a gökblomster, slätterblomma, majviva, tätört, ögontröst, kärrespira och olika orkidéer. Även angränsande sandbackar har en rik flora med flera sandstäppsarter.

Källor: 1, 7, 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd. Dikena bör fyllas igen och inga ytterligare ingrepp av gödsling eller dikning får ske.

29f Västra Vram (N2)

Naturbetesmark med lång kontinuitet utan kvävepåverkan.

Beskrivning.

Intill Vramsån strax väster om Tollarp ligger en liten enefälad med dungar av björk. Buskskiktet, som är ganska kraftigt utvecklat, domineras av en. Fältskiktet består av stagghed med arter som dammgräs, blåsuga, backtimjan, ljung, ängsvädd och hirsstarr.

Källa: 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd utan gödsling.

29g Gringelstad (N3)

Naturbetesmark med lång hävdkontinuitet och många slätterindikerande arter.

Beskrivning.

Söder om Vramsån strax öster om Lyngsjö ligger en öppen utmarksrest med en björkdunge och några enstaka tallar. Markvegetationen består av en mycket artrik fuktängsvegetation med betydande inslag av kalkfuktäng. I artlistan finns bl a kärrsälting, slätterblomma, gökblomster, sommarfibbla, smörboll, ängsruta, kärrfibbla, sumpgentiana, höskallra, rosettjungfrulin, ormtunga, majviva och krypvide.

Källa: 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd utan kvävepåverkan eller dikning.

29h Sandfält väster Hovgårdarna (N3)

Hotad naturtyp med sällsynta växter.

Beskrivning.

Intill vägen väster om Hovgårdarna ligger ett sandfält med bl a dvärgseradella och stor sandlilja.

Källa: 16.

Bibehållande av värden.

Ingen skogsplantering. Viss röjning och beteshävd.

29i Lyngsjö (K, N2)

Miljön kring Lyngsjö kyrka. Hotade naturtyper med lång hävdkontinuitet.

Beskrivning.

Lyngsjö kyrka ligger i ett monumentalt läge vid Vramsån. Kyrkan, som byggdes under 1100-talet, har än idag kvar mycket av sin medeltida prägel. Lyngsjö by ligger åtskild från kyrkan och präglas av efterskiftetiden med enstaka gårdar och gatehus. Norr om byn löper över Vramsån en välbevarad stenalvsbro med fyra spann byggd 1765. Väster om Lyngsjö kyrka finns flera bronsåldershögar samt boplatsslämningar under mark. Fomslämningarna berättar om en etablerad bronsåldersbygd och ett öppet odlingslandskap för drygt tretusen år sedan.

På slutningen intill Vramsån, norr om Lyngsjö kyrka, ligger tre öppna hagmarker på sandig mark. Alla tre har torrängs- och sandgräshedsvegetation med arter som bockrot, grusviva, riddarsporre, tofsäxing, backglim, liten sandlilja, sandglim, monke, sandtimotej, harmynta och solvända.

Källor: 4, 5, 11, 12, 15, 16.

Bibehållande av värden.

Fortsatt beteshävd och öppethållande med återkommande omrörning av ytlagren. Området mellan by och kyrka bör hållas fritt från bebyggelse.

30 Gladekärret (N3)

En relativt opåverkad våtmark.

Beskrivning.

Gladekärret är ett av de få större våtmarksområden, som finns uppe på Linderödsåsen. På stora delar av våtmarken växer sumpskog, som hyser ett rikt växt- och djurliv.

Källor: 9.

Bibehållande av värden.

Inga ingrepp i våtmarken.

31 Linderödsåsen mellan Inestorp och Ullarp

I de lövskogklädda sluttningarna finns en del spår efter tidigare odlingsaktiviteter, bl a en del områden med odlingsrösen och stengården. Lövskogen visar tydliga spår av betesdrift, men områdena har vuxit igen under de senaste femtio åren.

31a Sluttningen (N3)

Ädellövskogar med ett rikt växt- och djurliv.

Beskrivning.

På Linderödsåsens nordsluttning finns stora områden med ädellövskog, som hyser en mycket rik flora och fauna. Bok dominerar trädskiktet, men inslaget av ask, ek, björk, avenbok och alm är stort.

Källa: 17.

Bibehållande av värden.

Bevara den skogliga kontinuiteten med gamla och döda träd samt stor variation i ålder och artsammansättning.

31b Klintabäcken (N2)

Lång skoglig kontinuitet och rikedom på känsliga, marklevande organismer.

Beskrivning.

Näringsrik och rationellt skött bokskog kring en bäckravin med inslag av främst ask, skogslönn, lind, avenbok och alm närmast bäcken. I den övre delen söder om bäcken finns sparsamt med död ved samt enstaka högstubbar och lågor vid de blockrika partierna. Fältskiktet är rikt med bl a månviol, trolldruva, aklejruta och murgröna, vilket ger en rik snäckfauna kring bäcken.

Källa: 17.

Bibehållande av värden.

De centrala delarna kring bäcken bör lämnas för fri utveckling, medan äldre träd och död ved bör sparas i omgivningarna.

31c Erikstorp (K, N3)

Ålderdomligt beteslandskap.

Beskrivning.

Området upptas till större delen av ett beteslandskap, som är småskaligt och ålderdomligt. Beteshagarna är lätt kuperade och har hög blocktäthet. Längs Klintabäcken finns sankta partier.

Källor: 11, 17.

Bibehållande av värden.

Det småskaliga landskapet bör bibehållas och beteshävderna ökas.

32 Spångarp (N3)

Betesmark med lång hävdkontinuitet och avsaknad av kvävepåverkan.

Beskrivning.

Nära väg E 66 öster om Linderöd ligger en öppen hagmark vid en bäck. Buskskiktet är mest utvecklat söder om bäcken med inslag av en, hagtorn, rosor, lövuppslag och smågranar. Flera olika vegetationstyper förekommer i betesmarken, som friskäng, gräshed och olika rishedar. Hävdgynnade arter som återfinns här är bl a darrgräs, gökblomster, svinrot, smörboll, blåsuga, knägräs, ängsvädd, slättergubbe och granspira.

Källa: 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt beteshävd utan gödsling och med återkommande röjningar.

33 Björkeröd (N2)

Ädellövskogar med lång skoglig kontinuitet.

Beskrivning.

Väster om Kårestad finns flera partier med opåverkade ädellövskogar. På de torrare delarna finns främst bok och på de friskare växer ask, ek och björk. Granplanteringar finns insprängda i området. Tydliga spår av tidigare betesdrift förekommer i hela området.

Källa: 17.

Bibehållande av värden. Området bör lämnas för fri utveckling särskilt på de fuktiga delarna. Utökad naturvårdsanpassat skogsbruk på de delar av området, som har utvecklats på tidigare odlingsmarker.

34 Knopparp (N1, K)

Småskaligt odlingslandskap med en välbevarad utmarksrest.

Beskrivning.

Odlingslandskapet vid Knopparp är småbrutet och växlar mellan åker, öppen betesmark och skogsbeten. Här finns bl a en välbevarad hagmark med stagghed i den norra delen och ett stort inslag av gamla bokar i den södra delen. Bland kärlväxterna kan man finna slåttergubbe, svinrot och jungfrulin. I området finns många stengården och odlingsrösen, som representerar olika faser av odling.

Källor: 11, 12.

Bibehållande av värden. Fortsatt hävd utan gödsling.

Det småbrutna odlingslandskapet bör bibehållas.

35 Bjära (N3)

Representativt och småskaligt landskap på Linderödsåsen med stora botaniska värden. Betesmark med lång hävdkontinuitet utan gödsling.

Naturresevat.

Beskrivning.

Detta omväxlande landskap på Linderödsåsen domineras av bokskog med inslag av andra lövträd såsom lind, lönn och avenbok. Vid Bjära går lättvittrad och näringsrik diabas i dagen, vilket gett upphov till en rik vegetation av t ex storräms, gulplister och skogsbingel bland många andra örter. Norr om Bjära ligger en liten hagmark med enstaka björkar och alar i trädsiktet. En liten bäck rinner i den västra delen och här finns flera fina stengården. Fältsiktet består av friskäng av örtrik typ med en mängd slätterindikerande arter. Här växer slåttergubbe, slätterfibbla, trådtåg, sommarfibbla, ängsskallra, svinrot och smörboll.

Källor: 1, 12.

Bibehållande av värden.

Variationsrikedomen i landskapet bör bevaras och skogsbruket bör vara naturvårdsanpassat. **Fortsatt beteshävd utan kvävepåverkan.**

36 Boarps hed (N1, K)

Den största ljungheden på Linderödsåsen.

Naturresevat.

Beskrivning.

Boarps hed ligger högt uppe på Linderöds-åsen i närheten av gränsen till Malmöhus län. Området är en rest av tidigare stora ljunghedsområden på åsen. Landskapet kring Boarp är småkuperat med mjuka kullar och talrika kärr i svackorna. I den nordöstra delen av heden går graniten i dagen. Enen dominerar och är jämnt spridd över området, medan grupper av björk, tall och al vandrar in. Inom området finns flera vällagda stengården, som berättar om äldre tiders ägomönster.

Sydöst om ljungheden finns en naturbetesmark med gräshedsvegetation. Fältskiktet är förhållandevis artrikt och här finner man arter som slättergubbe, trådtåg, granspira, svinrot, blåsuga och ängsvädd.

Källor: 1, 7, 11, 12, 15.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd med betning, röjning och bränning.

37 Norra delen av Linderödsåsen

På Linderödsåsens norra sluttningar utbreder sig ett småskaligt odlings- och beteslandskap i olika faser av igenväxning. Hela området är präglad av tidigare generationers strävan att försörja sig även inom de mest marginella bygderna. Här saknas senare tiders ingrepp, som ofta suddar ut strukturerna i det äldre kulturlandskapet.

37a Norra delen av Linderödsåsen (N3, K)

Tämligen opåverkat marginalområde med välbevarade fornlämningsmiljöer, bebyggelse i karakteristiska lägen och ett variationsrikt skogslandskap med skoglig kontinuitet.

Beskrivning.

Generellt för den norra delen av Linderöds-åsen är stora sammanhängande områden med odlings-rösen, gravrösen och stensättningar, som berättar om brons- och järnålderns odlingsbygd. Hela åsen var troligen ett relativt öppet odlingslandskap under denna tid. Kännetecknande är också att den nuvarande bebyggelsen ligger i dalsluttningarna. Det mångformiga skogslandskapet är ett resultat av igenvuxna betesmarker, där gamla och döende träd ingår som viktiga inslag. Området är förhållandevis opåverkat av stora och sentida ingrepp.

Källor: 5, 17.

Bibehållande av värden.

Den ursprungliga bebyggelsestrukturen bör bibehållas liksom den skogliga kontinuiteten med gamla träd och död ved.

37b Norra delen av Liarums skogsbete (N1, K)

Ädellövskog med lång kontinuitet och stor artrikedom. Värdefullt skogsbete.

Beskrivning.

Gammal bokskog på Linderödsåsens nordsluttning. Kring en sidobäck till Vramsån finns en askskog med inslag av ask, lind, skogslönn m fl. Området har troligen lång kontinuitet som betesmark trots det slutna trädskiktet. Inslaget av död ved är ganska stort.

Källa: 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt bete och inga skogliga ingrepp.

37c Liarums skogsbete (N2, K)

Unikt skogsbete i ädellövskog med lång kontinuitet. Äldre lämningar efter odlingsaktiviteter.

Beskrivning.

Liarums skogsbete består av en sluten och gles bok- och ekskog med inslag av avenbok, björk, lönn och hassel. I kanterna finns öppnare partier med betesflora. Området sluttar svagt mot nordöst mot Vramsåns dalgång. Hela området är mycket rikt på odlingsrösen. Skogen är tämligen ung och visar på ett tidigare öppet landskap. I norra delen av skogsbetet finns en gammal bokskog med lång kontinuitet.

Källa: 17.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd och viss röjning. Granplanteringen bör avlägsnas.

37d Vramsån (N1, K)

Unikt vattendrag med stora biologiska värden.

Beskrivning.

Vramsån har ett rikt limniskt liv med förekomst av bl a flodpärlmussla. På Linderödsåsens nordostsluttning ned mot ån och i ådalgången finns mycket värdefulla ädellövskogar.

Källa: 17.

Bibehållande av värden.

Inga ingrepp i avrinningsområdet som påtagligt kan påverka vattenflödet eller öka föroreningarna.

37e Råbockarp – Duckarps kvarn (N1, K)

Ädellövskog med lång kontinuitet och många hotade arter, som är knutna till äldre träd och död ved. Stora sammanhängande områden med fossil odlingsmark.

Beskrivning.

Vid Råbockarp finns ädellövskog av varierande karaktär på Linderödsåsens nordostsluttning ned mot Vramsån. Kring ån finns alskog och en öppen fuktäng med pestskräp, som tidigare hävdats. Nedre delen av sluttningen är blockrik med bok, avenbok, skogslönn, ek, lind och alm. I områdets västra del finns en bäck med sluttande översilningskärr. Sluttningen domineras av bok och avenbok, medan den övre delen består av yngre ek-bokskog. Skogen har inte varit sluten skog särskilt länge, vilket många spår i form av stengården, odlingsrösen och vidkroniga träd vittnar om. Området är mosaikartat med många skogsarter, som levt kvar inom vissa partier. Vid Duckarps kvarn finns ädellövskog på norrsluttningen mot Vramsån. Skogen domineras av hedbokskog med inslag av avenbok, skogslönn och lind.

Källa: 17.

Bibehållande av värden.

Området lämnas för fri utveckling.

37f Olarp (N2, K)

Naturbetesmarker med lång hävdkontinuitet.

Beskrivning.

Söder om Olarps by ligger två naturbetesmarker på ömse sidor av vägen. Båda är öppna och saknar i stort träd- och buskskikt. Den östra betesmarken har en artrik frisk- och fuktängsvegetation med många slätterindikerande arter som slättergubbe, darrgräs, ängsstarr, kärnfibbla, gökblomster och smörboll. Det västra området har ris- och gräshedsvegetation med arter som granspira, svinrot, stagg, blåbär, jungfrulin och slättergubbe.

Källa: 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt beteshävd utan kvävepåverkan.

37g Liarum (N2, K)

Fodermark med lång kontinuitet, artrikedom och skottskogsrester.

Beskrivning. Direkt söder om Liarum ligger en hagmark med stengården, odlingsrösen och skottskogsrester i den centrala delen. I det glesa buskskiktet finns en, hassel, hagtorn, rosor, björnbär och lövuppslag. Delar av marken är naturligt översilade av framspringande grundvatten. Fältskiktet består av en mycket artrik frisk- och fuktängsvegetation med en mängd indikatorarter för främst slätter, men även av långvarigt bete. Här finns bl a brudborste, slättergubbe, darrgräs, kärnfibbla, svinrot, smörboll, gullviva och loppstarr.

Källor: 11, 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt och intensifierad hävd med röjningar. Ingen gödsling.

38 Duckarps fälad (N2)

Välbevarad naturbetesmark med en rik hävdberoende flora.

Beskrivning.

Duckarps fälad är en öppen artrik utmark med lång kontinuitet. Här förekommer dungar med al och enbuskar samt lövsly och björnbär i buskskiktet. Bland slätterindikatorerna återfinns slättergubbe, darrgräs, loppstarr, trådtåg och smörboll. Förekomsten av kattfot, knägräs och kärsälting indikerar långvarigt bete.

Källa: 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt beteshävd samt viss röjning.

39 Norra Pårup (N3)

Ädellövskogsområde med biologiska värden. Geovetenskapliga värden.

Beskrivning.

På Linderödsåsens västsluttning ligger ett område med ädellövskog, som har stora naturvärden. Vissa delar är fortfarande betade. Hela området visar tydliga tecken på att tidigare ha varit mera öppet och betat.

Trädskiktet är varierat med ett visst inslag av död ved. I områdets norra del finns en markant ås, som är en 30–40 m bred och 7–9 m hög isälvsavlagring. Åsen framträder mycket tydligt, då den gränsar till kärmarker.

Källa: 17.

Bibehållande av värden.

Bevara den skogliga kontinuiteten. Ingen täktverksamhet.

40 Tullsåkra (N3)

Naturbetesmark utan gödselpåverkan och med lång hävd.

Beskrivning.

Norr om Tollarp ligger denna lilla busk-rika utmarksrest, där det finns rikligt med en, hassel, hagtorn, slån, rosor, björnbär och lövuppslag. Fältskiktet är gräsheds- och friskängsvegetation med bl a slättergubbe, darrgräs, knägräs, bockrot, ljung och ängsvädd.

Källa: 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt beteshävd utan kvävepåverkan.

41 Rävshult (N3)

Artrik utmark med lång beteshävd.

Beskrivning.

Norr om Skättilljunga ligger en buskrik utmark med stengärden, buskridåer och en fågata. Trädskiktet består av dungar med tall och björk. I det bitvis ganska kraftiga buskskiktet finns en och hagtorn. Fältskiktet består av en artrik gräsheds- och fuktängsvegetation med bl a darrgräs, ängsstarr, klasefibbla, kattfot, borsttåg, kustgentiana, backtimjan och ögontröst.

Källa: 12.

Bibehållande av värden.

Återupptagen hävd genom slätter eller bete. Återkommande röjningar och ingen gödsling.

42 Mosslunda (N1, K)

Mycket stort och välhävdad betesområde med ett stort antal fridlysta och sällsynta växtarter. Fomlämningar och stengärden.

Beskrivning.

Det öppna och flacka beteslandskapet är delvis blockrikt och har en mycket rik flora. I de centrala delarna finns dungar av tall, björk och al. Vegetationen varierar från torräng till fuktäng med sällsynta arter som flockarun, ormtunga, rosettjungfrulin och en rad orkidéer. Området finns angivet som äng år 1822 och som betesmark 1930 i olika kartmaterial. Hela området genomkorsas av stengärden, vilket ger landskapet ett småskaligt och ålderdomligt intryck. En arkeologisk undersökning visar att området har utnyttjats för både bosättningar och gravar och troligen också för odling under yngre bronsålder och äldre järnålder.

Källor: 5, 7, 11, 12, 15.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd utan kvävepåverkan. Återkommande röjningar.

43 Adamsberg (N3)

Betesmark som saknar kvävepåverkan och har lång hävdkontinuitet.

Beskrivning.

Två km syd-sydväst om Vä ligger en liten öppen hagmark utan träd- och buskskikt. Friskängsvegetationen är artrik med flera arter, som indikerar slätter och långvarigt bete, som t ex darrgräs, stor blåklocka, svinrot, jordtistel, backnejlika, bockrot, backtimjan och rödklint.

Källa: 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd utan gödsling.

44 Träne ängar (N2)

Ogödslad hagmark med lång hävdkontinuitet.

Beskrivning.

Sydväst om Träne ligger en öppen hagmark med dungar av björk och al. Fältskiktet består av en artrik frisk- och fuktängsvegetation med bl a slättergubbe, darrgräs, ängsstarr, slätterblomma, ängsskära, jordtistel och knägräs.

Källa: 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd utan gödsling.

45 Nordväst om Körning (N2)

Fodermark med lång hävdkontinuitet.

Beskrivning.

Strax väster om Körningabäcken och sydväst om Träne finns en sidvallsäng, som tidigare varit betad. I trädsiktet finns dungar av ask, asp och al. Fältskiktet är artrik fuktängsvegetation med arter som darrgräs, krissla, gökblomster, ängsskära och smörboll.

Källa: 12.

Bibehållande av värden.

Fortsatt hävd utan gödsling.

46 Stavsbacka (N3)

Naturbetesmark med lång hävdkontinuitet.

Beskrivning.

Söder om Venestad ligger en öppen utmarksrest med dungar av al och björk. I buskskiktet finns en, slån och lövuppslag. Den artrika gräshedsvegetationen innehåller arter som hirsstarr, ögontröst, brudbröd, gökärt, ängsvädd, klockgentiana, jordtistel och granspira.

Källa: 12.

Bibehållande av värden. Fortsatt beteshävd utan gödsling.

47 Ovesholm

Området åskådliggör de olika bruksformer, som kunde vara vanliga i mellanbygden från förhistorisk tid och fram till våra dagar. Dagens landskap präglas av Ovesholms storgodsdrift, men både det förhistoriska odlingslandskapet och bylandskapets småskalighet finns representerade.

47b Ovesholms skog (N1, N2, K)

Större bokdominerad ädellövskog med lång kontinuitet och en lång rad hotade ädellövskogsarter.

Beskrivning.

Norr om Ovesholms slott finns en större bokdominerad ädellövskog med ett stort inslag av ask i den östra delen. Skogen är av varierande ålder med många gamla bokar och ekar. Förekomsten av död ved är sparsam på grund av rationellt skogsbruk. Fältskiktet karakteriseras av myskmadra och gulplister med inslag av bl a strävlost, ljusgrön hundäxing, sårläka, tandrot och lundelm. Svampfloran är rik med närmare 200 funna storsvampar, liksom lavfloran med omkring 40 arter, varav åtta finns på den s k hotlistan.

Källor: 1, 4, 17.

Bibehållande av värden. Vissa partier lämnas för fri utveckling, medan resten bör skötas med bevarande av den skogliga kontinuiteten.

47c Örmatofta (N3, K)

Ålderdomligt odlingslandskap i mellanbygd. Hagmarker med lång hävdkontinuitet.

Beskrivning.

Området vid Örmatofta utgörs av ett småskaligt och ålderdomligt odlingslandskap med bl a välbevarade stengården, odlingsrösen och fågator. Större delen av området utgörs av betesmark med dungar av tall, björk och al. I buskskiktet finns en, hagtorn och rosor. Fältskiktet består av artrik gräsheds- och friskängsvegetation med arter som stagg, slankstarr, näbbstarr, rödklint, ögontröst, ängsvädd, blåsuga, jordtistel och slättergubbe.

Källor: 11, 12, 15.

Bibehållande av värden. Såväl ägostruktur som hävd av betesmarken bör bibehållas. Ingen gödsling eller dikning.

49 Uddarp – Vä lyckor (K, N3)

Herrgård i äldre odlingslandskap. Tätt fornlämningsbestånd. Äldre ädellövskog.

Beskrivning.

Vä lyckor är en gammal utmark på en markant höjd. Området består av ett mosaikartat odlingslandskap, där åkrar, beteshagar och våtmarker avlöser varandra. Området rymmer många fornlämningar, som berättar om ett öppet odlingslandskap under brons- och järnåldern. Norr om Vä lyckor ligger de s k Skepparslövs skansar, som uppfördes när Kristianstad belägrades under det skånska kriget. Uddarp är en äldre sätesgård, som fick sitt nuvarande utseende under 1800-talet. Ädellövskog och gamla ekar finns kring gården, som numera är golfklubb.

Källor: 4, 5, 11, 15.

Bibehållande av värden. Området bör bibehållas småskaligt och halvöppet genom att nuvarande markanvändning får fortsätta. De gamla träden och den döda veden bevaras.

50 Hammarsjön (N1)

Stor slättsjö i våtmarksområde av internationell betydelse. Strandängar som betas och där slätter bedrivs. Lång hävdkontinuitet. Ett mycket rikt fågelliv.

Delvis naturreservat.

Beskrivning.

Hammarsjön är en grund slättsjö och den största sjön i Helgeåsystemet. Vattenytan varierar normalt mellan -0,1 och +1,5 m över havet, vilket medför att salt vatten ibland kan tränga in i sjön vid högvatten i havet. Sjön ingår i CW-listan (Ramsarkonventionen), som är en förteckning över de mest skyddsvärda våtmarkerna i Europa och Nordafrika. Sjösystemet har inte utsatts för något direkt sjösänkingsföretag. Då Helge å bröt sig ett nytt utlopp i havet vid Gropahålet år 1775, sänktes emellertid vattennivån ända upp till Torsebro. Sjön och dess omgivning hyser en mycket variationsrik fågelfauna och ca 215 arter har påträffats här. Under inventeringen för Svensk fågelatlas observerades några av de högsta antalen häckande arter i Skåne. Totalt häckar här ca 110 arter, varav brushane, rödspov, sydlig kärnsnäppa, svarttärna och rördrom är de mera uppmärksammade inslagen. Arter som flodsångare, vassångare och rosenfink är årsvis. Vintertid finns här både havsörn och kungsörn. Höst och vår rastar stora flockar gäss, änder och svanar i området. Särskilt viktiga rast- och häckningslokaler för våtmarksfåglarna är de angränsande Håslövs ängar, Norra Åsums ängar, Hovby ängar och Rinkaby ängar. Dessa består av slätterängar och betesmarker, som regelbundet översvämmas vid högvatten. Vid Norra Åsum, Hovby och Rinkaby finns kalkkärr och kalkfuktängar, som har en mycket rik flora. Nära Hovby ligger en öppen hagmark utan trädskikt och med enstaka lövuppslag i buskskiktet. Den sydligaste delen är en kalkfuktäng.

I övriga delar finns en ganska artrik fuktängsvegetation. Här förekommer indikatorarter för slätter som dammgräs, gökblomster och slätterblomma samt kärnsälting och tuvig tuvtåtel, som indikerar betesdrift. I området bedrivs idag både bete och slätter. Andra arter som återfinns här är ögontröst, vildlin, kärnspira, krypvide och höskallra. Våtmarkerna hävdas idag i huvudsak utan handelsgödsel, men floran bär spår av naturlig gödsling från översvämningarna.

Källor: 1, 7, 12.

Bibehållande av värden. Fortsatt och intensifierad hävd av strandängarna. Inga ingrepp i vattenmiljön. Fri utveckling av sumpskogarna.

51 Rinkaby (K, N1)

Välbevarat kulturlandskap som fått sin karaktär i samband med 1800-talets odlingsverksamhet.

Beskrivning.

Rinkaby ligger vid Hammarsjöns västra strand i ett flackt och öppet odlingslandskap. Mellan byn och sjön finns långsmala odlingsfält och slätter- och betesmarker, som gödslas naturligt varje år genom att sjön svämmar över. Rinkaby kyrka är uppförd i början av 1200-talet i tegel. Bebyggelsen i byn är av varierande ålder och utseende. Närmast sjön finns en välbevarad radby, som växte fram efter skiftena. I Rinkaby spelade tobaksodlingen en stor roll och om detta vittnar en del bevarade tobakslador.

Källor: 4, 8, 11, 15.

Bibehållande av värden. Radbyn och odlingsfälten väster därom bör bevaras intakta. Ny bebyggelse tillåts restriktivt och med hänsyn till lokal tradition. Fortsatt hävd av slätter- och betesmarker.

52 Rinkaby skjutfält (N2)

Sällsynta naturtyper och arter.

Beskrivning.

På det militära skjutfältet mellan Rinkaby och Hanöbukten finns stora gräsmarker och tallskogar på sandig mark. På flera ställen finns tydliga sanddyner. Stora delar av de öppna gräsmarkerna har tidigare varit åkermark. Fågellivet är rikt med sällsynta arter som fältpiplärka och trädlärka samt flera par av torn- och lärkfalk. Fältskiktet är sparsamt i tallskogen och domineras av gräsheds- och lavvegetation. Inslag finns av mer ovanliga arter som linnea, luktvädd, pukvete och olika pyrolor.

Källa: 17

Bibehållande av värden. Fortsatt bete. Den extensiva markanvändningen bör bibehållas.

53 Kusten mellan Tosteberga och Fårabäck (N1, N2, N3, K)

Ett för landet unikt kustlandskap med strandängar och skär. Många hotade och sällsynta naturtyper och arter. Beteskontinuitet och vällagda stengården.

Delvis naturreservat.

Beskrivning.

Skånes enda egentliga skärgård finns mellan Åhus och Blekingegränsen. Kusten består av flacka och steniga betesmarker, som hyser en mycket artrik flora. Även fågellivet är artrikt. På de låga blockrika och buskbevuxna moränsamlingarna Ängaholmarna häckar ett stort antal måsar, tärnor, vadare, änder, sångare m fl. Stora mängder sjöfågel brukar vintertid samlas längs kusten. Under vintern kan man ofta träffa på både kungsörn och havsörn. Gyetorpskärrer i den norra delen är ett extremrikkärr med en mycket rik flora. Tosteberga ängar ligger på en halvö i den norra delen av området. Närmast havet finns öppna strandängar med ett mosaiklandskap innanför, där öppna gräsytor växlar med snår av slån, hagtorn, hassel och nypon. Området är mycket blockrikt och genomkorsas av vällagda stengården, vilket ger det en ålderdomlig prägel. Floran är mångskiftande med bl a gullvivor, backsippor, solvändor, blodnäva och orkidéer. I busksnåren finns gott om småfågel som näktergal, trädgårdssångare, svarthätta, tömsångare, hämpling m fl. Vid en skyddad vik ligger Tosteberga bodar, som förr användes för förvaring av redskap av fiskarbönderna i Tosteberga by. De flesta bodarna är röda och brädfodrade och en del har vasstak. **Till** miljön hör en liten hamn och torkplatser för garn.

Källor: 1, 4, 7, 11, 12, 15.

Bibehållande av värden. Fortsatt beteshävd. Inga ingrepp i form av ny byggnader eller båtanläggningar bör tillåtas. Miljön vid Tosteberga bodar bör bibehållas intakt.

54 Trolle Ljungby

Landskapet kring Trolle Ljungby är starkt präglat av stordriften vid godset. De öppna fälten speglar en lång agrar kontinuitet. Det storslagna slottet, ekonomibygnaderna och alléerna speglar i sin tur den makt och rikedom, som godsherrarna innehade.

54b Trolle Ljungby mosse (N3, K)

Botaniska värden.

Beskrivning.

Väster om Trolle Ljungby slott finns ett våtmarksområde med betade fuktängar och igenväxande sumpskog. Här finns flera ovanliga arter som älv-äxing, ag, kärrvial, lökgamander och ett flertal orkidéer. **Källor:** 4, 8, 9, 16, 17.

Bibehållande av värden. Fortsatt betes- eller slåtterhävd av fuktängarna. Rövning av vissa partier.

55 Kalvaboda – Gökadal (N3)

Naturliga fodermarker med lång kontinuitet.

Beskrivning.

Vid Kalvaboda på Nävlingeåsen ligger en öppen hagmark med kraftigt buskskikt och enstaka al, björk och ek i trädskiktet. Fältskiktet består av örtrik friskäng med en mängd slåtterindikerande arter som damgräs, loppstarr, kärrfibbla, gökblomster, ängsskallra, svinrot, smörboll, gullviva, jungfrulin och småvänderot.

Vid Gökadal finns ett område med tre välbevarade partier med hävdberoende vegetation. I hagmarken finns dungar av tall, ek, asp, rönn, björk och jolster och ett ganska kraftigt buskskikt med lövuppslag, en, slån och rosor. Fältskiktet består av en artrik fuktängsvegetation med många slåtterindikerande arter. Här växer bl a damgräs, ängsstarr, loppstarr, kärrfibbla, gökbloms-ter, slåtterblomma, ängsskallra, svinrot och smörboll.

Källa: 12.

Bibehållande av värden. Intensifierad beteshävd eller återupptagen slåtterhävd med rövningar. Ingen gödsling.

56 Araslöv och Färlöv

Området är präglat av de agrara näringarna och den rationella drift, som förknippas med Araslöv och dess farmer. Detta är en utpräglad fullåkersbygd, där farmerna tillsammans med betesmarker, åkerfält, sankmarker och alléer utgör viktiga kulturelementen.

56b Hallabacken (N3)

Geologisk nyckellokal och studieobjekt.

Beskrivning.

Ca 700 m väster om Färlövs kyrka ligger en mindre urbergsknalle på kritaslätten. Här finns en stor mängd jättegrytor. De största är upp till en meter i diameter, men de flesta är bara ett par decimeter i diameter.

Källor: 1, 8, 15, 17.

Bibehållande av värden. Inga ingrepp i form av täkt, schaktning eller utfyllnad.

56c Ängagården (N3, K)

Hagmark med lång hävdkontinuitet och ingen kvävepåverkan.

eskrivning.

Nordöst om Färlövs samhälle ligger en öppen, blockrik hagmark med enstaka ekar i trädskiktet. Fältskiktet består av torr- och friskängsvegetation, som innehåller ett stort antal betesindikerande arter som kattfot, jordtistel, knägräs, borsttåg, bockrot och backtimjan. Här finns även arter som backsippa, axveronika, ängshavre, brudbröd, jungfrulin, ljung och krypvide.

Källor: 8, 12, 15.

Bibehållande av värden. Fortsatt hävd utan kvävepåverkan.

56d Hamiltonhill (N3, K)

Utmarksrest med lång beteshävd.

Beskrivning.

Nordväst om Färlöv vid Hamiltonhill ligger en gammal blockrik utmarksrest utan trädskikt och med en, hagtorn, rosor, slån och björnbär i buskskiktet. Här finns en fuktängsvegetation med slåttergynnade arter som dammgräs och slätterblomma. Bland de betesgynnade arterna finns kattfot, jordtistel, backtimjan och kärrsälting.

Källor: 8, 12, 15.

Bibehållande av värden. Intensifierad beteshävd utan gödsling.

56e Vinne ängar (N3, K)

Betade fuktängar med ett rikt fågelliv.

Beskrivning.

Kring Vinne å finns stora betade fukt-ängar, som översvämmas varje vinter och vår. På vintern rastar många gäss i området. Bland häckande fåg-lar kan nämnas årta, skedand, storspov och strandskata.

Källor: 8, 17.

Bibehållande av värden. Fortsatt beteshävd. Ingen ytterligare reglering av vattendraget.

57 Araslövssjön (N1, N3)

Våtmarksområde av internationell betydelse. Lundvegetation.

Delvis naturreservat.

Beskrivning.

Araslövssjön är en mycket grund slättsjö, som liknar Hammarsjön. Stränderna kantas av breda vassbälten och under sommaren breder flytbladsvegetationen ut sig. Runt sjön finns på flera platser betade strandängar, som översvämmas vid högvatten. Vid Blackan och Istermäset söder om sjön finns stora fukt-ängar med ett rikt fågelliv. Här häckar bl a rödspov, kärnsnäppa, rödbena, skedand och årta. I norr finns ett litet ekskogsområde, Lingenäset, som har en rik vårflo-ra av vitsippa, nunneört, ramlök m m.

Källor: 1, 7, 16.

Bibehållande av värden. Fortsatt hävd av strandängarna. Inga ingrepp i vattenmiljön och sumpskogarna.

59 Fjälkinge backe (N2, K)

Geologiska, botaniska, kulturhistoriska och rekreativa värden.

Naturreservat.

Beskrivning.

Fjälkinge backe är en urbergshöjd, ett s k restberg som höjer sig markant över den omgivande kritaslätten. Hela backen är blockrik och indelas i små lotter av stengården. Sluttningarna består av torra och öppna betesmarker med en rik flora och insektsfauna. Toppen är bevuxen med tallskog och på flera ställen går urberget i dagen. Området erbjuder en vidsträckt utsikt och är ett populärt utflyktsmål. Det är också ett geologiskt studieobjekt, då här finns vittringsformer från krittiden, läge för högsta kustlinjen och spår av vinderosion (vindslipade ytor). Nordväst om Fjälkinge backe ligger ett antal gravhögar från bronsåldern, som berättar om en öppen odlingsbygd under förhistorisk tid.

Källor: 1, 4, 5, 7, 11, 12, 15.

Bibehållande av värden. Fortsatt hävd av betesmarken. Ingen ytterligare skogsplantering, täkt eller annan exploatering. Ägostrukturen bör bibehållas.

60 Kjugekull, Bäckaskog och Väjla sjö

Inom området finns flera miljöer av skiftande karaktär, t ex byarna Kjuge och Kiaby, Bäckaskogs kloster, utmarksrestema på Kjugekull och våtmarken vid den sänkta Väjla sjö. Alla miljöerna är uttryck för en gemensam odlingsbygd med skiftande förutsättningar.

60a Kjugekull och Kiaby (N2, N3, K)

Omväxlande kulturlandskap med hotade naturtyper och arter. Lång hävdkontinuitet och geologiska värden.

Beskrivning.

Kjugekull är ett restberg mellan Ivösjön och Oppmannasjön. Bergets södra del består av en mycket kuperad och storblockig terräng med utmarksekar och bokar. I området förekommer också flera jättegrytor. Den norra delen består av betesmarker med en rik flora som t ex backsippor, gullvivor och orkidéer. Området genomkorsas av ett stort antal stengärden, vilka ger det ett småskaligt och ålderdomligt utseende.

Kjugekull har fått sitt namn av den markanta hög, som ligger i dominant läge på berget. Högen är skapad av människor, men dess funktion är okänd. På Kjugekull finns flera andra fornlämningar, i synnerhet järnåldersgravar. Sockenkyrkan i Kiaby uppfördes under 1200-talet och bibehåller mycket av sin medeltida prägel.

Källor: 1, 4, 5, 7, 8, 11, 12, 15.

Bibehållande av värden. Landskapet vid Kjugekull bör fortsätta att hävdas genom bete. Ingen ny bebyggelse bör uppföras.

60b Bäckaskog (K, N3)

Välbevarad kloster- och slottsmiljö.

Beskrivning.

Bäckaskogs slott ligger på det smala näset mellan Oppmannasjön och Ivösjön. Det uppfördes ursprungligen på 1200-talet av premonstratensermunkar som ersättning för det förstörda klostret i Vä. Viktiga ekonomiska förutsättningar var fisket och skogen. Efter reformationen tillhörde anläggningen flera frälseätter och blev därefter översteboställe år 1680. Under 1800-talet arrenderades Bäckaskog av bl a de båda kungarna Oskar I och Karl XV.

Idag är Bäckaskogs slott en fyrängad anläggning, i vilken delar av det forna klostret ingår. Till slottsanläggningen hör en engelsk park från 1700-talet samt en ladugård från ca 1600. Till slottet hör också orangeri, bostadshus för slottets personal och ekonomibyggnader.

Källor: 4, 5, 8.

Bibehållande av värden. Hela slottsmiljön utgör en enhet och bör inte genomgå några större förändringar.

60c Väjla sjö (N3)

Botaniska värden och ett rikt fågelliv.

Beskrivning.

Väjla sjö är en utdikad sjö under igenväxning med bl a extremrikkärr och ett rikt fågelliv.

Källa: 9.

Bibehållande av värden. Ingen hydrologisk påverkan.

61 Ivösjön (N2)

Sjö med unika limnologiska förhållanden. Rika strand-områden med sällsynta och hotade arter.

Beskrivning.

Ivösjön är Skånes största sjö. Den täcker en yta av 55 km² och är 50 m djup. Sjön har många öar, holmar och vikar, som är tämligen ostörda och därtill har en rik flora och fauna. I sjön finns bl a några små kräftdjur, som är relikter från istiden och som lever i sjöns djupa vatten. De blev kvar när vattenförbindelsen mellan Östersjön och Ivösjön bröts efter istiden. Sjön är mycket fiskrik med närmare 25 fiskarter. På öarna i sjön har flera storskarvkolonier etablerats på senare tid.

Källa: 7.

Bibehållande av värden. Vattenkvaliteten i Ivösjön måste bevaras liksom strandområdenas skogs- och betesmarker.

62 Oppmannasjön (N3)

Stora limnologiska värden i sjön samt en rik flora och fauna i strandområdena.

Beskrivning.

Oppmannasjön ligger i övergången mellan Kristianstadsslätten och sprickdalslandskapet i norr. Sjön är näringsrik och relativt grund med vasskantade stränder. I den norra delen finns många uddar och öar, vilket skapar en lång strandlinje med åtskilliga värdefulla miljöer för faunan.

Källa: 7.

Bibehållande av värden. Hänsyn till störningskänsliga arter. Minskad tillförsel av näringsämnen till sjön.

63 Bökenäset (K, N3)

Väl samlat område med fossil åkermark och gravar. Ädellövskog med lång kontinuitet.

Beskrivning.

På Bökenäset finns stora bokskogar och flera områden med fornlämningar i form av fossila odlingsselement och gravar. Lämningarna kan dateras från slutskedet av stenåldern till mitten av järnåldern. De berättar om ett öppet odlingslandskap under förhistorisk tid.

Källor: 5, 7.

Bibehållande av värden. Ingen markberedning bör utföras och ingen bebyggelse tillåtas. Den skogliga kontinuiteten bör bevaras.

64 Ivön

Ivön är den största och enda bebodda ön i Ivösjön. Öns södra del består till största delen av öppen och relativt flack jordbruksmark. Den norra delen av ön är däremot starkt kuperad och skogklädd.

64a Ivö klack (N1, N2)

Unikt bokskogsområde med en lång rad hotade arter.

Beskrivning.

Ivö klack är en markant urbergshöjd, som täcks av gamla bokskogar med inslag av tall på den magra övre delen och frodig ängsvegetation i de kalkrika sluttningarna. På den branta och blockrika nordostsluttningen finns en grovvuxen, naturskogsliknande bokskog med en hel del högstubbar och lågor. Kalkrikt vatten sipprar från sluttningen och bidrar till en rik flora och fauna.

Källor: 1, 17.

Bibehållande av värden. Större delen bör lämnas för fri utveckling.

64b Kaolinbrottet (N2, K)

Industrimiljö med en rik flora och fossila lämningar.

Beskrivning.

På den norra delen av Ivön ligger ett gammalt kaolin- och kalkbrott, där det finns betydande fossilförekomster. Här finns skal och skelettdelar av ostron, sjöborrar, sköldpaddor, hajar, svanödlor och andra kräldjur. Särskilt vanliga är de så kallade vätteljusen eller belemniterna, vilka är de cigarrformade skalerna från numera utdöda bläckfiskar. Under 1800-talet började Ivöverken bryta kaolin och kalksten på Ivö klack. Verksamheten pågick ända fram till 1950-talet och flera fasta anläggningar, brott och dumphögar finns kvar från brytningstiden.

Källa: 16.

Bibehållande av värden. Området bör lämnas utan ingrepp. Fossilförekomsterna bör fredas från fossiljägare.

64c Ugnsmunnarna (N2)

Geologiskt intressant lokal.

Beskrivning.

Ugnsmunnarna är belägna vid Ivöns västra strand. Det är en geologiskt intressant lokal med små grottor, som uteroderats i strandbrinken av Litorinahavet. Här finns dessutom en naturlig blottning av skalbankar med en riklig förekomst av olika fossil från kritaperioden.

Källor: 1, 17.

Bibehållande av värden. Fossilförekomsterna bör skyddas från ingrepp.

65 Söndraby, Barum och Mölleröd (K, N3)

Omväxlande och ålderdomligt kulturlandskap med betesmarker och bebyggelse, som bevarar en ålderdomlig karaktär. I södra delen finns en rik ädellövskog.

Beskrivning.

Området mellan Barum och Söndraby är ett stort sammanhängande odlingslandskap, som behållit sin ålderdomliga småskalighet. Ett dominerande inslag utgör de blockrika betesmarkerna, som inramas av vällagda stengården. Bokelund är en välbevarad gård med boningshus i herrgårdsstil. Till gården hör några äldre ekonomibyggnader. Söndraby ligger väl samlad längs den gamla bygatan. Byn har delvis kvar sin oregelbundna struktur från tiden före skiftena. Vid Mölleröd intill Oppmannasjön finns en stor ädellövskog. Markförhållandena är rika och fuktiga med ett stort inslag av ask i bokskogen.

Källor: 1, 11, 15.

Bibehållande av värden.

Bebyggelsestrukturen bör bevaras och nybyggnation tillåtas sparsamt och anpassas till lokal tradition. De öppna betesmarkerna bör bibehållas. Ädellövskogen bör bevaras.

66 Karsholm (K, N2, N3)

Välskött godsmiljö med slottsanläggning från 1600-talet. Hotade arter och lång hävdkontinuitet.

Beskrivning.

Karsholm ligger mellan Råbelövssjön och Oppmannasjön och är känt sedan medeltiden. Dagens anläggning uppfördes under 1600-talet, men fick sitt nuvarande utseende under 1860-talet. Det omgivande landskapet består av öppna, rationellt skötta åkerfält och öppna betesmarker. Tillfartsvägarna kantas av alléer. Till godset hör en parkanläggning, ekonomibyggnader, smedja och arbetarbostäder.

Lövhall är en betad urbergsknalle med isslipade berghällar rika på jättegytor, som omges av kalkpåverkade torrängar. I trädsiktet finns enstaka skogsalm och i det bitvis ganska kraftiga busksiktet finns hagtorn, rosor, hassel, slån och lövuppslag. Fältskiktet består av en artrik torrängsvegetation med inslag av gräshed och fuktäng. Här finns arter som backsippa, gullviva, backglim, brudbröd, puktörne, fältvädd, axveronika och blåsuga, men även flera mycket sällsynta arter. Lövhall är speciellt känt för sin fina Sedumflora med en nästan komplett uppsättning skånska fetknoppar. Gul fetknopp, vit fetknopp och kärleksört dominerar, medan liten fetknopp och kantig fetknopp uppträder betydligt sparsammare.

Källor: 4, 11, 12, 15.

Bibehållande av värden.

Godsmiljön med omgivande landskap bör bevaras intakt. Ingen ny bebyggelse bör uppföras i anslutning till slottet. Fortsatt beteshävd utan gödsling samt buskröjning på Lövhall.

67 Råbelövssjön – Balsberget

Råbelövssjön ligger med Kristianstadsslätten på den södra sidan och Balsbergets markanta sluttningar på den nordvästra. Området är variationsrikt med godslandskap, skogsmiljöer och ett småskaligt odlings-landskap.

67b Råbelövssjön (N3)

Slättsjö med stora biologiska värden.

Beskrivning.

Råbelövssjön, som ligger i den västra delen av sjö- och sprickdalslandskapet, är en näringsrik sjö. Strandkanterna är omväxlande och utgör gynnsamma livsmiljöer för både flora och fauna.

Källor: 1, 7, 17.

Bibehållande av värden.

Inga ingrepp får utföras, som kan påverka vattenmiljön negativt.

67c Balsberget (N2, N3, K)

Geologiska, botaniska, faunistiska och rekreativa värden.

Naturvårdsområde.

Beskrivning.

Väster om Råbelövssjön reser sig urberget markant över omgivningarna. Berget täcks av stora bokskogar med naturskogskvaliteter på de högsta partierna. Här finns en av Skånes största grottor, som uppkommit genom att kolsyrhaltigt vatten löst ut lager av lättvittrad kritkalksten. Grottan är ursprungligen naturlig, men här har också brutits och bränts kalk. Den innehåller två salar av imponerande dimensioner, 35 och 20 m långa. Numera hålls grottan stängd på grund av rasrisk och åverkan och öppnas endast för guideledd visning. Grottan har en rik fladdermusfauna. Längs Råbelövssjöns strand finns ett omväxlande landskap med både slutna och öppna partier.

Källor: 1, 4, 7.

Bibehållande av värden. Bevara den skogliga kontinuiteten med gamla och döda träd. Bevara grottmiljöernas geologiska, faunistiska och kulturhistoriska värden.

67d Knektagården (N3, K)

Enefälad med lång hävdkontinuitet.

Beskrivning.

Söder om Fjällestad finns en gammal fälad utan trädskikt och med en i buskskiktet. Fältskiktet består av en artrik torrängs- och friskängsvegetation. Här finns slätterindikerande arter som darrgräs, ängsstarr, klasefibbla och svinrot samt betesindikerande växter som kattfot, jordtistel, knägräs och backtimjan. Enligt gamla lantmäterihandlingar har fäladen varit betesmark sedan 1810. Delar av den är gödsel-påverkad och under igenväxning.

Källor: 4, 12, 15.

Bibehållande av värden. Intensifierad beteshävd utan gödsling.

67e Gårria (N3, K)

Rik lundflora i ädellövskog.

Beskrivning.

Öster om Torseke ligger ett område med ädellövskog, som har en rik lundflora. Området har tidigare varit betes- och slättermark, som lämnats för igenväxning. Träd- och buskskikt är mycket omväxlande och visar spår efter tidigare hävd.

Källor: 4, 16.

Bibehållande av värden. Bevara den skogliga kontinuiteten.

68 Torsebro

Området är präglad av fallen i Helge å och övergången mellan slätt och skog samt den industrietablering som skedde under senare delen av 1600-talet. Anmärkningsvärt är att många träd har en ansevärd ålder och fått stå kvar trots industriverksamheten.

68a Torsebro (K, N2)

Genuin bruksmiljö med herrgård och ett välbevarat bruksområde. Rikedom på gamla träd och död ved, båda med en rik fauna.

Beskrivning.

Torsebro krutbruk ligger vid Helge å, precis där slätten övergår i en mera kuperad terräng. Krutbruket, som är det enda kvarvarande i Sverige, anlades 1682 för att försörja den svenska krigsmakten med krut. Tillgången på vattenkraft i Helge å var en förutsättning för detta. Driften vid bruket lades ned 1923.

Hela bruksområdet är ingärdat av en hög stenmur. Inom bruket finns åtskilliga byggnader bevarade, såsom skyddsvallar, krutmagasin, vågbod, ekonomibyggnader och valsverk. Bruksområdet kompletteras av en herrgård, kamrersbostad och arbetarbostäder. Herrgården består av huvudbyggnad och två flyglar. Vissa delar är från brukets tidigaste år. En allé löper söderut från herrgården. Söder om bruket finns en fyrvalvad gråstensbro över Helge å. Ädellövskogen vid bruket består främst av många gamla bokar och ekar, som hyser en rik fauna.

Källor: 1, 2, 4, 5, 6, 8, 13.

Bibehållande av värden. Hela miljön utgör ett viktigt industriminne och bör därför bevaras intakt. Gamla träd, lågor och högstubbar bör sparas.

68b Torseke (N3)

Område med rik lundflora.

Beskrivning. Öster om Torsebro finns en lövskog, som innehåller en rik lundflora. Lunden har tidigare varit betad. Trädskiktet är varierat och har flera spår av den tidigare hävden.

Källa: 17.

Bibehållande av värden. Bevara den skogliga kontinuiteten.

68c Gummastorpasjön (N2)

Grund slättsjö med en rik fauna och flora.

Beskrivning.

Gummastorpasjön är en grund och näringsrik sjö, som omges av stora mader. Betydande ytor täcks av bladvass och sjösäv. Närmast stranden förekommer bårder av vasstarr och kaveldun samt trädriddar av al och vide. Några platser runt sjön betas fortfarande. Fågellivet i och kring sjön är rikt med främst våtmarksarter som brun kärrhök och sothöna m fl.

Källor: 7.

Bibehållande av värden. Fortsatt hävd av betesmarkerna och inga ingrepp i sjön.

69 Odersberga

Kulturlandskapet kring Odersberga är mycket omväxlande och småskaligt med många stengärden, dungar och betesmarker. Spåren efter skiftenas ägo gränser är tydliga och visar på ett ålderdomligt landskap. De sandiga markerna har brukats relativt extensivt och betet har alltid spelat en stor roll i hushållningen.

69a Odersberga (K, N3)

Variationsrikt herrgårdslandskap i mellanbygd. I odlingslandskapet finns många olika naturtyper, stengärden och andra kulturlämningar.

Beskrivning.

Kring Odersberga herrgård finns ett småskaligt godslandskap med betesmarker, lundar och åkermark, som inramas av stengärden. Den lilla herrgården är från 1700-talet och ligger omgiven av mindre skogsdungar, betesmarker och öppna fält. Alléer kantar tillfartsvägarna.

Vid Flintakulla söder om Odersberga finns ett område med karaktär av äldre utmark. Vissa delar utgörs av öppna och blockrika betesmarker, medan andra är buskrika och ohävdade. Floran är rik med arter som spenört, backsmörblomma, hartmansstarr, backskafting, strandviol, solvända, tuvstarr och aklejruta. Intill herrgården finns flera fornlämningar från brons- och järnåldern, som vittnar om ett öppet odlingslandskap under denna tid.

Källor: 4, 5, 6, 8, 10, 11, 15, 16, 17.

Bibehållande av värden. Kulturlandskapet kring Odersberga bör få behålla sin halvslutna karaktär. Ny bebyggelse bör anpassas till äldre byggnadstradition.

69b Lindkulla (N3, K)

Artrik hävdberoende vegetation.

Beskrivning. Nordost om Torsebro finns en ohävdad hagmark med en del ek, bok, avenbok, ask, lönn och björk i trädskiktet. I det bitvis ganska kraftigt utvecklade buskskiktet finns hassel, hagtorn, rosor, slån och olvon. Fältskiktet består av torr- och friskängsvegetation med inslag av arter som rödven, vårbrodd, stagg, brudbröd, prästkrage, jungfrulin, damgräs, klasefibbla, svinrot, kattfot och ängsskära.

Källa: 12.

Bibehållande av värden. Röjning och återupptagen beteshävd.

69c Helge å (N3)

Värdefullt vattendrag med strandskogar.

Beskrivning.

Den västra delen av området gränsar till Helge å. Här finns sumpskogar av främst al. I och omkring ån är både florán och faunan rik.

Källa: 17.

Bibehållande av värden. Inga ingrepp i vattenmiljön.

70 Vångabergets östsluttning (N3)

Ädellövskog och rasbranter med stora biologiska värden.

Beskrivning. Vångabergets östsida är en brant och bokskogklädd sluttning ned mot Ivösjön. Nivåskillnaden är på över 100 m. Branterna är otillgängliga och ostörda och här förekommer död ved.

På berget finns flera stenbrott, där bergets röda granit bryts för bearbetning till byggnadssten m m.

Källor: 1, 17.

Bibehållande av värden. Bevara den skogliga kontinuiteten.

71 Lyckås (N2)

Slätteräng med artrik och hävdberoende flora.

Beskrivning.

Två km nordost om Oppmanna kyrka ligger en liten slätteräng utan trädskikt. Fältskiktet består av kalkfuktäng med slätterindikerande arter som dammgräs, knagglestarr, ängsstarr, loppstarr, kärrfibbla, gökblomster, slätterblomma och smörboll. Området var betat till för några år sedan, men slås idag åter med lie.

Källa: 12.

Bibehållande av värden. Fortsatt och intensifierad slätterhävd.

72 Lövedalskärret (N2)

Rikkärr med hotade arter.

Beskrivning.

Lövedalskärret är ett litet rikkärr, som hyser flera mycket ovanliga växter. Här finns bl a mossviol och ett antal orkidéer.

Källa: 16.

Bibehållande av värden. Återupptagen slätterhävd och inga ingrepp i form av diken etc.

73 Arkelstorp – Hallarna (N3)

Hedbokskog med stora biologiska värden.

Beskrivning.

Hallabjärets öst- och sydsida är blockrika och här finns ett bokskogsområde. Skogen har lång kontinuitet och innehåller död ved.

Källa: 1.

Bibehållande av värden. Bevara den skogliga kontinuiteten. Vissa partier lämnas för fri utveckling.

74 Kronoparken (N3)

Äldre blandskogsbestånd som är relativt orört.

Beskrivning.

Detta område ligger nordväst om Arkelstorp och består av ett delvis orört medelålders till äldre blandbestånd av bok och tall. Här finns en viss förekomst av död ved.

Källor: 1, 16.

Bibehållande av värden. Området lämnas för fri utveckling.

76 Kopparetorp (N3)

Område med lång skoglig kontinuitet.

Beskrivning.

På en blockrik nordostsluttning ligger en äldre hedbokskog med varierad sammansättning. Här finns död ved, eftersom skogen lämnats orörd under lång tid.

Källa: 17.

Bibehållande av värden. Bevara den skogliga kontinuiteten och lämna vissa delar för fri utveckling.

77 Kastagropen (N3)

Geologiskt intressant sprickdal med en del äldre skog.

Beskrivning. Området utgörs av en väl markerad sprickdal. I den smala och djupa ravinen flyter en liten bäck. Sprickdalen är bevuxen med bokskog och en stor del av trädbeståndet är gammalt. **Källa:** 1.

Bibehållande av värden. Området bör lämnas för fri utveckling.

78 Immeln

Området runt sjön Immeln är en marginalbygd, där jordbruket aldrig varit särskilt omfattande. Detta har gett upphov till ett kulturlandskap med små odlingslotter och ensamgårdar. Människorna här var i stället beroende av skogen och sjön för sin försörjning.

78a Immeln (N2)

Representativ stor klarvattensjö med stora biologiska och rekreativa värden.

Beskrivning.

Immeln är Skånes största näringsfattiga skogssjö. I sjön finns många öar och uddar med värdefulla strandskogar. Stränderna är ofta blockrika och branta med gles vegetation. I den norra delen omges sjön mest av barrskog, medan andelen lövinslag ökar i den södra delen. Immeln är länets viktigaste sjö för storlom och fiskgjuse. Edre ström är sjöns utlopp till Raslången. Strömmen är reproduktionslokal för den värdefulla Immelnöringen.

Källor: I, 17.

Bibehållande av värden. Bevara den skogliga kontinuiteten intill sjön. Bevara förutsättningarna för fågellivet och Immelnöringen. Kanalisera friluftslivet och begränsa tillskottet av ytterligare fritidshus.

78b Skärnäs (N2, K)

Välbevarad naturbetesmark med en rik och hävdberoende flora. Två nordskånska storbondegårdar.

Beskrivning.

Norregård och Mellangård är två exempel på solitära, nordskånska storbondegårdar. Båda är förhållandevis intakta. Landskapet runt gårdarna är småskaligt och rymmer flera värdefulla beteshagar. Ursprungligen fanns här gammal ängsmark. Området är mycket artrikt och komplext med flera olika vegetationstyper. Här återfinns bl a slättergubbe, darrgräs, stor blåklocka, trådtåg, sommarfibbla, granspira, hö-skallra, blåsuga, kattfot, backtimjan och jungfrulin.

Källor: I I, 15.

Bibehållande av värden. Fortsatt hävd med röjning och ingen gödsling. Gårdsmiljöerna bör bevaras intakta.

79 Raslången

Liksom vid Immeln är området kring sjön Raslången en marginalbygd. Odlingslotterna är små och bebyggelsen utgörs av ensamgårdar. I dessa trakter har skogen och sjön i alla tider varit viktiga för ekonomin, eftersom människorna inte har kunnat försörja sig enbart på jordbruket.

79a Raslången (N2)

Större sjösystem och skogsområde med biologiska värden och värden för friluftslivet.

Beskrivning.

Raslången är belägen på gränsen mellan Kristianstads och Blekinge län. Sjön ligger i nord-sydliga sprickdalar i den starkt brutna terrängen. Raslången bildar med sina omgivningar ett stort vildmarksområde, som nästan är helt fritt från bebyggelse. Blandskogar med gran och tall dominerar, men inslag av lövskogar med bok och ek finns också. Det näringsfattiga och rena vattnet har limnologiska värden. Fågellivet är rikt vid de värdefulla strandskogarna, öarna och holmarna. Här finns bl a storlom, storskrake, fiskgjuse och tjäder. Hela området är betydelsefullt för friluftslivet.

Källor: 1, 17.

Bibehållande av värden. Kanalisera friluftslivet. Bevara den skogliga kontinuiteten intill sjön.

79b Filkesboda (K, N2)

Äldre ensamgårdar i ett ålderdomligt och småbrutet kulturlandskap.

Beskrivning.

Filkesboda är beläget vid Filkesjön i ett variationsrikt odlingslandskap med beteshagar, små åkerlotter och stengården. Den agrara bebyggelsen är gles och består av ensamgårdar. Flera av dessa är från 1800-talet och har storbondekaraktär.

Källa: 11.

Bibehållande av värden. Miljön vid Filkesboda bör bevaras intakt.

79c Bökestad (K, N2)

Ålderdomligt landskap och äldre industimiljö vid Bökestads sågmölla.

Beskrivning.

Vid södra änden av Raslången ligger Bökestads sågmölla, som byggdes i början av 1800-talet. Anläggningen består av mölla och bostadshus, båda uppförda i trä. Över Lillån leder en stenvalvsbro. Kulturlandskapet är kraftigt kuperat och andelen skog är stor.

Källor: 4, 5.

Bibehållande av värden. Miljön kring sågmöllan bör bibehållas och ingen ny bebyggelse bör tillåtas.